

منابع تاریخ امریکہ ہندی

کتابخانه کمالیہ خوارزمی
در حیدرآباد سندھ
ایران
۱۳۴۵

منابع تاریخ امریکائی

سایر تواریخ امری

نگارش

جسام - نقبائی

Afnan Library Trust

This book is part of the original
Balyuzi Bequest

Accession Number

1085

©Afnan Library Trust, 2025

موسیقی مطبوعات امری

۱۳۳۰

فهرست کلی

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴	تاریخ
۱۷	تواریخ عمومی امر
۴۳	تواریخ محلی امر
۶۷	خاطرات — سرگذشتها — سفرنامه‌ها
۷۳	بیوگرافیها
۹۱	فهرست کتب

تاریخ

تاریخ در زبان فارسی بدو معنی استعمال شده است یکی حساب روزها و ماههاست که آنرا به فرانسه Date گویند و دیگری علمی است که از وقایع گذشته انسان بحث مینماید و بآن Histoire گفته میشود .

و اما کلمه تاریخ گویند مقلوب تاء خیر است و بمعنی غایت میباشد و بعضی معتقدند این کلمه عربی نیست بلکه مصدر مورخ است (کشاف اصطلاحات الفنون) .

بنظری هنگامیکه خلیفه ثانی عمر خواست مبداء تاریخی تعیین کند هرمان را بخواست و او گفت ما ایرانیان را حساب است که ماهروز میگوئیم یعنی حساب ماهها و روزها و چون این لفظ را تعریب کردند مورخ شد و مصدر آنرا تاریخ قرار دادند (التفهیم بیرونی)

و بنا بنظری ارخ بمعنی وقت و تاریخ بمعنی توقیت است (المعرب چاپ مصر) .

(تاریخ عبارت از سرگذشت و یا سلسله اعمال وقایع و حوادث قابل تذکر است که به ترتیب ازمنه تخمینی منظم شده باشد و تاریخ بطور مطلق بسلسله وقایعی که در نقطهئی از روی زمین اتفاق افتاده است و انسان در آن نقشی اساسی داشته اطلاق میشود .

بعبارت دیگر تاریخ علمی است که از گذشته انسان وحوادث
ایام و تحولات جهان و تغییرات زمان حکایت میکند
آری تاریخ عبارت از دانش حوادث و اعمالی است که در
جریان زمان گسترش یابد (البرماله) .

(وقتیکه در باره زندگی يك فرد تحقیق کنند بیوگرافی
گویند و اگر محتوی مقاصد يك ملت باشد تاریخ ملی
گفته میشود و اگر تحقیقات شامل همه جوامع در تمام ازمنه
باشد تاریخ جهانی خواهد بود .

علم تاریخ عبارتست از شناختن احوال طوایف و بلاد
و رسوم و عادات و صنایع اشخاص آن و انساب و متوفیات
و امثال اینها و موضوع آن احوال انبیاء و اولیاء و دانشمندان
و فلاسفه و پادشاهان و شعرا و نظائر آنان که در گذشته
بوده اند و غرض از آن اطلاع بر احوال گذشته است
و فایده آن عبرت گرفتن و پند یافتن از احوال گذشتگان
و تحقق ملکه تجربه بوسیله اطلاع بر تغییرات زمان
(کشف الظنون) .

در قرون اخیر علم تاریخ اهمیت بیشتری کسب نموده
و بهنسب مختلفه منقسم گردیده و هر رشته آن بطور جداگانه
مورد توجه قرار گرفته است مانند تاریخ سیاسی ، تاریخی
فلسفی ، تاریخ اقتصادی ، تاریخ مذهبی و غیره .

تاریخ بشر از زمانی شروع میشود که شهادت‌های کتبی راجع به وقایع و حوادث آن زمان بدست آمده باشد (تاریخ ایران باستان از پیر نیسا) .

زمانی بود که انسان خط و زبان نمیدانست و سعی او در رفع حوائج ضروری صرف میشد و خود را نیازمند بتدوین تاریخ نمیدید و اگر حادثه و واقعه مهمی جلب توجه او را میکرد یا در زندگی او مؤثر بود بخاطر میسپرد مانند جنگها و وقایع مهم جوئی و حدوث زلزله و قحطی و غیره و این خاطره ها و وقایع تاریخی بتدریج با تصورات و تخیلات بشر خیال پرداز توأم گردید و سینه بسینه باخلاف و اخیال منتقل میشد و داستانهای کهن را در میان ملتها بوجود میآورد که اخلاق و رسوم و روحیه و افکار مردم در آن تجلی میکرد و در میان ملت‌های مذهبی بصورت افسانه های دینی جلوه گری نموده و در بین اقوام خشن و جنگجو به شکل داستانهای رزمی در میآمد و حقایق تاریخی با این نوع قصه ها آمیخته میشد نظیر داستانهای خلقت عالم و آدم که در هر ملت و مذهبی بنحوی بیان شده و از يك سلسله انبیاء و پادشاهان افسانه‌ئی و وقایع عجیب و غریب و خوارق الطبیعه حکایت میکند نمونه هائی از آن را در سفر تکوین تورات و یا کتب مذهبی زردشتیان ملاحظه

میکنیم .

مشکلات تاریخ : منابع و مواد اولیه و اصلیه تاریخ مانند سایر علوم بطور کامل برای مورخ و محقق وجود ندارد و باید در باره مسائل سپری شده اظهار نظر شود که در دسترس مانیت .

از جهتی بشر اولیه بعلت عدم تدوین وقایع تاریخی و نداشتن سواد و معلومات کافی و نبودن چاپ و وسائل لازم ، برای زمان ما چیزی ذخیره ننموده و اگر هم کتب نادر و ناقصی برجای مانده بعدها بر اثر حملات دشمنان گنجینه های هنر و کتابخانه ها که در هر مملکتی انگشت شمار بوده اغلب از میان رفته و اثری چندان از آن منابع باقی نمانده است .

اشکال دیگر وجود علائق ملی ، مذهبی ، سیاسی نژادی و غیره است که در گذشته ایام بیش از زمان حال مانع بیان حقایق تاریخی میگردد و مورخین تحت تاثیر این تعصبات و اغراض در قضاوت تاریخی رعایت عدالت و نصفت را ننموده و یا نتوانسته اند و یا نخواسته اند که خود را از قیودات آزاد سازند چه بسا که معایب قوم و ملت و مذهب خود را نادیده گرفته و از محسنات دشمن نیز چشم پوشی کرده اند ، هر چند که بعضی

از نویسندگان سابق مانند خواند میر (در مقدمه کتاب حبیب السیر) و ابوریحان بیرونی (در تاریخ ماله‌هند) خواسته اند که خود را از احساسات مختلفه مجرّ سازند ولی انسان خواه و ناخواه تحت تأثیر افکار و رسوم محیط اجتماعی خود بوده و مطابق با طرز تفکر و تربیت خود مسائل تاریخی را مورد بحث و فحص قرار میدهد .

وجود امرای مستبد و پیشوایان مقتدر نیز مورخین را از ذکر حقایق باز داشته و همانطور که شعرا بمدیحه سرایی آنان و مذمت دشمنان میپرداختند مورخین نیز وقایع را به عناوینی که خوش آیند زمامداران وقت بوده است مذکور می داشته ، فی المثل مؤلف ناسخ التوایخ تحت عنوان "فتوحات فتحعلیشاه" از شکستهای مفتضحانه آن پادشاه در جنگ با روس که منجر بمعااهدات گلستان و ترکمانچای شد سخن میراند و همین مورخ و نیز مؤلف روضة الصفای ناصری بعلمت ملاحظات سیاسی واقعه قتل امیر کبیر را در حمام فین نادیده گرفته و مرگ او را طبیعی و ناشی از دل درد و مریضی قلمداد نموده اند و حال آنکه خود ناظر و شاهد وقایع آنزمان بودند .

و اما حالیه با وجود آزادی فسی و رفع بسیاری از موانع و مشکلات قدیمی نمیتوان بریشه حقایق تاریخی

کما هو حقه پی برد و پس از انتشار اسناد محرمانه بعد از ده ها سال اندکی از حقیقت جلوه میکند .

چه بسا ملاحظه میشود مورخینی که خود ناظر واقعۀ تاریخی بوده اند ولی در نوشتن آن با هم وحدت نظر ندارند زیرا هر يك مطابق با حدس و درك و استنباط خود مطالب را مورد بررسی قرار میدهند .

بدیهی است مورخینی که در سنین متفاوت از منابع مختلف وقایع تاریخی را اخذ نموده و فهم و قضاوت خود را نیز در آن دخالت داده اند تاچه حد از واقعیت بدور افتاده و کتب متضادی تاءلیف نموده اند .

مورخ و محقق باید خود را از قید تعصبات رها کرده و از هر حب و بغضی برکنار باشد تا آنکه بتواند حقایق تاریخی را از لابلای اوهام و افسانه های بشری بیرون کشیده از غبار الوان مختلفه بزدايد زیرا تاریخ واقعی نماینده حقیقی اخلاق و اعمال ملتهاست و بمنزله مرآتی است جهان نما که باید از غبار اغراض پاك و مبرا باشد تا طلعت مقصود در آن بخوبی مشهود و منعکس گردد زیرا ما باید با مطالعه تاریخ و نظاره بر گذشته بوظایف خود بیشتر آشنا شده و از تجارب گذشتگان جهت حل مشکلات آینده بخوبی استفاده ببریم .

× × ×

امر بهائی در یکصد و سی سال قبل در این سرزمین
 ظاهر شد محیطی که در آن جهل و تعصب خیمه و
 خرگاه بر افراخته قدرت استبداد ، اختناق افکار
 فساد اخلاق ، فشار روحانیون ، فقر و بدبختی ، عقب
 ماندگی در جمیع شئون اجتماعی حکمفرما بود . این
 نهضت مقدس آسمانی و ملکوتی ، روح جدیدی در این
 کالبد افسرده دمید و چون صور اسرافیل مردگان را از قبو
 جهل و غفلت بیدار نمود و قلوب شیخ و شایب را بر بود
 و ندای خود را بگوش قریب و بعید رسانید ، ولولـه
 بر ارکان این مملکت انداخت و با حرکت سریع و جنبش عظیم
 خود دستگا ههای روحانی و دولتی را بلرزه در آورد بطوری
 که احساس خطر نموده و برای محو و نابودی آن ، روحا
 و سیاست دست ارادت بهم داده و از هیچ نوع عملی
 در قلع و قمع این فئه قلیله خود داری ننمودند از قبیل
 مشله کردن ، شمع آجین نمودن ، شقه کردن ، بد هانه
 توپ بستن ، نعل زدن ، سرب زوب شده در گور یختن
 سر بریدن ، شکم دریدن ، تیر زدن ، چشم از حدقه
 در آوردن ، دست و پا قطع کردن ، گوش و زبان و بینی
 بریدن ، بستن اجساد نیمه جان بیای چار پایان و یا
 کشاندن در کوچه و بازار و آتش زدن آنها بر سر نیمه زه

کردن سرها ، و غیره . چقدر از زنان ، مردان
 صغار و کبار طعمه شمشیر شدند و خانه آنها بر باد
 رفت و اموال تاراج شد ، نفوس مقدسه گرفتار حبس
 و زجر و تبعید شدند و این ملت مرتکب اعمالی گشتند که
 در هیچیک از صفحات تاریخ ملل نظیر و مشیل آن بنحو
 کامل و با این شدت و حدت و سبعیت مشاهده و ملاحظه
 نشده و بفرموده حضرت ولی عزیز امرالله ارواحنا فداه
 (افراد ملت ایران که بقساوتی محیر العقول و شقاوتی
 مبین به تنفیذ احکام و لایه امور و رؤسای شرع اقرار
 نمودند و ظلم و اعتسافی مرتکب گشتند که بشهادت قلم
 میثاق در هیچ تاریخی از قرون اولی و اعصار وسطی از
 ستمکارترین اشقیا حتی بر ابره افریقا شنیده نشد)
 و باین امور نیز اکتفا ننموده روحانیون و نویسندگان
 بر رؤس منابر و در متون کتب و صحائف بر رد و هجو
 و طرد این طایفه از هیچ نوع تهمت و افترا و بهتان
 مضایقه ننمودند خوشان را حلال ، زنان و اموالشان را
 مباح و شهادتشان را سعادت د و جهان و اقصر طریق
 و صول بجنّت علیا دانستند و بهر حال فرامین امر او فتاوی
 علما و رفتار عوام کالا نعم برای محو این شجره لا شرقیه
 و لا غربیه نه تنها مثمر واقع نشد بلکه این نهال بیهما

بر اثر سقایه خون شهدای خود برومند و بارور گردید و
 او راق و اغصان او در همه جا منتشر شد و اثمار نیکو
 ببار آورد ، اعداء پرکین و دشمنان دیرین بخسران
 مبین مبتلا و باسفل السافلین راجع شدند و جز نفرت
 و نکبت اثری از خود باقی نگذاشتند (ضرب الله مثلا
 کلمة طيبة کشجرة اصلها ثابت و فرعها فی السماء ^{طوبه} توتیتی
 اکلها کل حین باز نربها مثل کلمة خبیثة کشجرة خبیثه
 من فوق الارض مالها من قرار) . (۱)

طلوع مظاهر مقدسه در مظلّم ترین جوامع بشری
 و انتشار آئین الهی ما بین نفوس منحطه نشانه عسی
 از عظمت و قدرت و هیمنت امر الهی بشمار میرود . حضرت
 ولی امرالله در مورد ظهور حضرت رب اعلی در میان مردم
 شیعه ایران میفرمایند قوله العزیز . (اما مردمی
 که این شمس از لیه در بین آنان اشراق نمود نفوس سی
 بودند که در بین ملل راقیه عالم بصفّت جهل و نادانی
 موصوف و بخشونت و انهماک در تعصبات معروف و در
 ارضاء مطامع و اهواء زمامداران تا سر حد بندگی
 ورقیت محکوم و مفطور ، از لحاظ ذلت و حقارت چون

سبطیان در ایام حضرت موسی در مصر و از جهت فساد
 و حمیت جاهلانه مانند یهود در عهد حضرت روح و در
 ضلالت و دوری از حقیقت بمثابه عبده او شان در جزیره
 العرب هنگام ظهور حضرت ختمی مرتبت محسوب میشدند
 و در راه معاندین و مخالفین جمعی از علماء و رسوم
 و پیشوایان قوم قرار داشتند که بغایت متعصب و فاسد
 و از رتبه و مقام خویش در خوف و هراس بودند این جماعت
 که زمام ناس در قبضه قدرت آنان واقع با جمیع افکار مرقی
 و طالب حریت و آزادی مخالفت مینمودند چون
 آن مظهر امر الهی از مکمن عز سبحانی ظاهر گردید علم
 اش خلاف بر افراشتند و در تکفیر و تدمیر و اطفاء سراج موقده
 کمر همت بستند و سر انجام در قبال سطوت و عظمت
 امرش منهزم و مغلوب و خائب و خاشع مشاهده گشتند .
 با مطالعه تاریخ این امر بدیع در آن محیط خفقان
 آور و بحرانی و پیشرفت سریع آن، در میابیم که این نهضت
 روحانی چه تحول عمیق و سریعی در عقول افکار بوجود
 آورد و در اندک مدتی سراسر ایران را فرا گرفت و دشمنان
 عنود و علمای لدود و زمامداران لجوج که بر جان و مال
 و فکر و عقل مردم مسلط بودند موفقیتی بدست نیاوردند
 زیرا اثرات اخلاقی و ایمانی آن که بمراتب شدید تر از ادیان

سلف در افکار و عقول مردم بود سبب شد که در مدت
 خیلی هزاران نفس جان خویش را در این راه فدا نمودند
 و یا متحمل سختیها ، شکنجه ها و مصائب بیشمار شدند تا
 آنکه این امر مقدس بخارج از این مرز و بوم سرایت کرد
 و مذاهب ، نژادها ، زبانها و ملت های مختلفه را در بر
 گرفت .

در طی این مدت نفوس مختلفی مبادرت بتدوین
 تاریخ این امر بدیع نمودند بعضی از مؤمنین اولیه
 خود شخصا ناظر وقایع عینی بوده و یا در حوادث مختلفه
 شرکت داشته اند و آنچه دیده و شنیده اند برشته تحریر
 در آورده اند این قبیل نوشتجات اولیه که از جمله منابع
 اصلی و مستندات تاریخی محسوب میشود اغلب مقبرون
 بحقیقت و واقعیت است . گروهی دیگر از راه غرض
 و مخالفت و تحت تأثیر عقاید مذهبی و محیط سیاسی
 مطالبی نوشته که هدفشان طرد و رد و منع این امر از
 طریق تهمت و افترا و انحراف از حقایق تاریخی بوده
 است . دسته ای دیگر از نویسندگان غربی و مسیحی
 بظاہری طرف واری از حب و بغض مسموعات و مشاهدات
 خود را از روی تفنن نگاشته و یا از دریچه چشم مسیحیت
 در باره این نهضت مقدس اظهار نظر نموده اند و بریشه های

اصلی آن توجه نکرده اند . بدیهی است وجوه مشترکی در این منابع سه گانه تاریخی مشاهده میشود که سندیت آن قطعی است ولی مورخ بی نظر و محقق بی غرض باید واقعیات تاریخی را از این مآخذ استخراج و علت و کیفیت آنرا بررسی و تحقیق نموده و موارد تاریک و مبهم تاریخ را روشن نماید .

از این رو این جانب لازم دید برای سهولت کار در این رساله منابع تاریخی امر را جمع آوری و معرفی نماید تا وسیله تحقیق و راهنمای محققین باشد و لسنی از آنجائیکه تعداد این نوع کتب تاریخی که توسط افراد مختلفه در سنین عدیده و بالسنه کثیره نوشته شده فراوان و خارج از حد احصاست تنها بذکر مآخذی می پردازیم که توسط مؤسّسین و رهبران این امر و یا وسیله مؤمنین بفارسی نوشته شده و یا باین زبان ترجمه گردیده است مسلماً کتب مورخین بعدی نیز از روی همین منابع نوشته شده و نمیتواند مطلب چندان تازهئی در بر داشته باشد .

در بعضی الواح و نصوص مبارکه و همچنین در آثار مؤلفین بهائی ببعضی از مسائل تاریخی بعلل و جهاتی اشاره شده است ولی در این رساله ، کتب و رسائلی معرفی خواهند شد که جنبه تاریخی آن بر سایر مسائل مطروحه

غلبه داشته باشد و بعبارت دیگر تاریخ موضوع اصلی کتاب را تشکیل دهد .

اکثر این کتب خطی است و تا کنون منتشر نشده و در هنگام معرفی بان اشاره خواهد شد بعضی از نسخه‌های آنها در اراض اقدس و یا در لجنه مجلله محفظه آثار محفوظ و برخی در کتابخانه‌های امری و یا سایر تشکیلات و یا در دست احباب موجود است .

بطور کلی کتب تاریخی امر بچهار دسته تقسیم و هر يك در فصل مربوطه بشرح ذیل معرفی میشوند .

- ۱ - تواریخ عمومی امر .
- ۲ - تواریخ محلی امر .
- ۳ - خاطرات ، سرگذشتها ، سفرنامه‌ها ، یادداشتها .
- ۴ - بیوگرافی‌ها .

حسام نقبائی

فروردین ۱۳۵۲

تـواریخ عمومی امر

مقاله شخص سیاح
 ~~~~~

﴿ حضرت عبدالبهاء جل ثنائه بعنوان يك نفر سیاح و جهانگرد بیطرف بدون ذكر نام ، تاریخ حضرت اعلی و حضرت بهاء الله را تا عزیمت بعکا بنحو اختصار مرقوم داشته اند و در آخر کتاب مزبور لوح خطاب بسلطان ایران (ناصرالدین شاه) و منتخباتی از مبارک الواح مبارکه حضرت بهاء الله را نیز اضافه فرموده اند . او وارد براون مستشرق معروف این کتاب را بنام سرگذشت یکنفر مسافر بانگلیسی ترجمه نموده و حواشی و یادداشتها را نیز به آن اضافه کرده که شامل ۵۰۴ صفحه گردیده است و بسال ۱۸۹۱ میلادی بطبع رسانیده است ﴾

حضرت عبدالبهاء در مقدمه مقاله سیاح میفرمایند
 قوله جل ثنائه (در خصوص شخص معروف بباب وحقیقت احوال این طایفه روایات مختلفه و تفصیل در السن و افواه ناس و صحایف تاریخ و اوراق حوادث ایران و اروپا مندرج است لکن از تباین و تخالف اقوال و روایات هیچیک چنانچه باید اعتماد را نشاید بعضی بنهایت

ذم و قدح زبان گشودند و بعضی از اوراق حوادث
 اجنبیه در معرض مدح سخنی راندند و حزبی مسموعات
 خویش را نگاشتند و تعرضی بدم و مدح ننمودند
 و چون این روایات مختلفه در سایر اوراق مذکور
 و بیانش سبب تطویل ، لهذا آنچه تعلق بتاریخ این
 کیفیت دارد در اوقات سیاحت در جمیع معالک آمران از
 دور و نزدیک بمنتهای تدقیق از خارج و داخل و آشنا
 و بیگانه جستجو شده و متفق علیه بیفرضان بوده باختصار
 مرقوم میگردد تا تشنگان سرچشمه معارف را کوه
 طالب اطلاع بر وقایع هستند معلوماتی از این
 قضیه حاصل گردد . (

گاد پاسزبای

کتاب قرن بدیع

بِقلم منخر^{معجز} شیم حضرت ولی امرالله بزبان انگلیسی
 است که بمناسبت پایان یکصدمین سال اظهار امر حضرت
 اعلی ارواحنا فداه جهت احبای غرب صادر گردیده و در
 امریکا بطبع رسیده است و جرج تاوزند ایادی محترم امرالله
 نیز شرحی بر آن مرقوم داشته اند کتاب مزبور که تاریخ
 استدلالی محسوب میشود توسط جناب نصرالله مودت
 بفارسی ترجمه شده و در ۴ مجلد (عهد اعلی عهد ابهی
 عهد میثاق عهد ولایت امر تا سنه صد بدیع منتشر شده
 است بنا بر نوشته حرم مبارک روحیه خانم ، حضرت
 ولی عزیز امرالله با استفاده از یکصد جلد کتاب و ماء خذ
 تاریخی ، تاریخ مزبور را در مدت ۴ سال بپایان رسانیدند
 هیکل مبارک در مقدمه کتاب چنین میفرمایند قوله الاحلی
 (در این مقام باید متذکر بود که مقصد و مرام از تدوین
 این کتاب این نیست که تاریخ یکصد ساله دیانت بهائی
 بتفصیل بیان گردد و یا اصل و مبدا این نهضت رحمانی
 تشریح شود و یا اوضاع و احوالی که هنگام طلوع شمس
 حقیقت موجود بوده بسرشته تحریر در آید

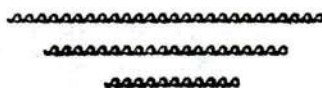
و یا چگونگی مذهبی که آئین الهی در بین آن طالع گردیده مورد بحث قرار گیرد و یا اثرات و انعکاسات این ظهور اعظم و تاثیراتش در عالم وجود توضیح شود زیرا نه موقع چنین اقتضا نماید و نه فرصت چنین رخصتی دهد بلکه منظور آنستکه اصول وقایع و امهات حوادثی که با سطوع و انتشار این امر اتم افخم مقترن و مصادف بوده ذکر شود و مراحل اولیه استقرار مؤسسات اداری - امرالله هسته مرکزی و مبشر نظم بدیع الهی که خود معرف روح و مجری قوانین و برآورنده مقصود و هدف شریعت الهی در این یوم عظیم محسوب است مورد مطالعه و وقت قرار گیرد ، با وصف مراتب مذکوره در تشریح اوضاع و تحلیل حوادث و سوانحی که دست قدرت الهی و حکمت بالفه یزدانی از بد و ظهور این امر افخم فراهم نموده تا حدود امکان خود داری نخواهد شد و در تبیین مصائب و بلاهای وارده که در اغلب موارد موجب حصول فتوحات جدید و تقویت بنیه جامعه و تشدید انتصارات سابقه بوده علی قدر مقدور کوتاهی نخواهد رفت) .

لوح قرن

کتاب قرن بدیع که قبلاً "معرفی گردید بنام لوح قرن احباء غرب نیز معروف است . مقارن همان ایام حضرت ولی امرالله لوحی بافتخار احبای شرق صادر فرمودند که بنام (لوح قرن احبای ایران) یا نوروز ۱۰۱ بدیع مشهور است که بمناسبت یکصدمین سال ظهور امیرشرفصدور یافته و مسائل تاریخی از بدو ظهور تا مدت یک قرن بطور مختصره موجز و فهرست وار بیان شده است یکبار استنسیل و بار دیگر خطاطی و تکثیر شده است .

فاضل جلیل جناب اشراق خاوری علیه رضوان الله بر لوح مزبور قاموسی در دو جلد بنام (ریح مقصود) مرقوم داشته اند و اصطلاحات و کلمات مفصله را توضیح داده اند و در واقع مفتاحی برای لوح مزبور محسوب میشود .

مطالع الانوار

محمد زرنندی ملقب به نبیل و معروف به نبیل زرنندی
 (۹۲ = محمد = نبیل) از مؤمنین اولیه این امر است
 که خود ناظر بسیاری از حوادث و وقایع تاریخی در ایران
 بوده و پس از آنکه جمالقدم جل اسمہ الاعظم بمکاتبعید
 و سرگون شدند وی نیز ساکن آن دیار و واسطه مکاتبات
 گردید او از مشاهدات و مسموعات خود و مکتوبات احبا
 و مکالمات زائرین استفاده نموده تاریخ مفصلی برشته تحریر
 در آورد و بنظر مبارک حضرت بهاء الله رسانید و بسیاری
 از بیانات تاریخی آن حضرت را نیز در تاریخ خود گنجانید
 وی پس از صعود جمالقدم تاب فراق نیاورد و خویشستن
 را در دریا غرق نمود .

حضرت ولی امرالله خلاصه‌ئی از اوایل کتاب مزبور
 را تنظیم و فصل بندی نموده بانگلیسی ترجمه فرمودند
 و ضمناً مقدمه‌ای در باره وضع اجتماعی و مذهبی ایران
 زمان قاجاریه بر آن مرقوم داشته و پاورقیهائی از سایر
 کتب تاریخی از مورخین و مستشرقین بر آن اضافه فرمودند
 و همچنین توقیعات مبارکه حضرت رب اعلی که بخط آن
 حضرت خطاب بحروف حی قز نزول یافته در آن کتاب

گراور نمودند .

کتاب مزبور که با انگلیسی (THE DAWNBREAKERS) نامیده شد توسط جناب عبد الجلیل سعد از احبای مصر بنام " مطالع الانوار " به عربی ترجمه و بهترین وجهی بجزو طبع آراسته گردید و سپس جناب اشراق خاوری متن کتاب را بدو مقدمه و یادیهها و گراورها به فارسی ترجمه و تلخیص کردند که بارها تکثیر شده است .

در این کتاب طلوع شیخیه و تاریخ ۹ ساله دوره بابیه (۱۲۶۹-۱۲۶۰) تا سرگونی حضرت بهاء الله به تفصیل نوشته شده است این دوره کوتاه از لحاظ اهمیت و بروز حوادث و تاریخ مذاهب بی نظیر است ظهور حضرت باب و مسافرت بمکه ، مراجعت بشیراز ، گرفتاری در آن شهر ، حرکت باصفهان ، سرگونی و تبعید بآذربایجان مهاجرت با علما ، وقایع خونین قلعه شیخ طبرسی تبریز ، زنجان کفران بدشت ، شهادت شهدا در ایران شهادت آن حضرت در تبریز ، حادثه رمی شاه و مذبحه کبری در طهران از جمله حوادث این ایام بشمار میرود .

حضرت ولی محبوب امرالله در مورد تاریخ ۹ ساله امر ضمن اشاره بتاریخ نبیل میفرمایند . (این است که مورخ فنا ناپذیر امراللهی که حوادث مربوط بطلوع و اشراق

این ظهور اعظم را برشته تحریر آورده بهیچ از نیمه
 از تاریخ جاویدان و هر چه جان خویش را بذر کرم و قایم
 در دهر اولیه این آئین رحمانی که از لحاظ مدت کوتاه و از
 نظر جانبازی و فدائکاری پیروانش و صفحات تاریخ از پستان
 الهیه راجلوه و فروغ بی پایان بخشوده اختصار داده است
 این دوره نه ساله را میتوان از جهت قدرت و جلال
 مکنونه در آن و همچنین از حیث تتابع سوانح و قتل
 و غارت و دستان و کیفیت معجزه آسائی
 که مقارن شهادت موجد
 و مؤسس آن دور مقدس رخ گشوده
 در بین ادوار مختلفه مذهبی
 فرید و وحید
 محسوب داشت

ظهور الحق

۱) در اوایل دوره ولایت امر بر طبق تصمیم محفل مقدس روحانی مرکزی طهران و تصویب هیکل انور حضرت ولی امرالله، متحد المالیه بمحافل روحانیه شهرستانها صادر گردید که تاریخ امری شهرستان خود را بوسیله اشخاص خبیر و بصیر و با اسناد و مدارک لازم مرقوم و پس از تدوین و تصویب، کتب مزبور را بطهران ارسال دارند این امر انجام گرفت و تواریخ امری مانند تاریخ امری خراسان کاشان، طهران، شیراز و غیره نوشته شد که در موقع خود از آنها یاد خواهد شد.

محقق بی نظیر جناب میرزا اسدالله فاضل مازندرانی که در زمینه تالیف تاریخ امر مطالعات و تحقیقاتی نموده بودند کتب امری تاریخی شهرستانها نیز در اختیار ایشان قرار گرفت وی با استفاده از آنها و سایر مآخذ و مدارک و مطالعات و تحقیقات شخصی از کتب امری و غیر امری و مسافرت های ممتد و طولانی بنقاط مختلفه سرانجام موفق شد پس از سالیان دراز تاریخ مفصل این امر را از بدو پیدایش آن تا حدود سنه ۱۳۲۲ شمسی (تاریخ اتمام تاریخ) در نه مجلد بنام " ظهور الحق " برشته تحریر

در آورد که در نوع خود بی نظیر میباشد جلد سوم
 کتاب مزبور در سال ۱۳۲۰ شمسی بدون ذکر نام وءلف
 در طهران بچاپ رسید بقیه مجلدات آن در محفله
 آثار موجود است و تا این تاریخ
 که مطابق سال ۱۳۵۲ شمسی است
 جز همان جلد سوم هیچ
 کدام از مجلدات دیگر آن منتشر
 نشده است الحق کتاب مزبور
 بی مثل و نظیر و محققانه و
 ادیبانه نوشته شده است
 بسیاری از خطوط و اسناد
 اصیل و عکسهای مختلف
 در کتاب گراور
 شده است

رهبران و رهروان

جناب فاضل مازندرانی علیه بهاء الله تاریخ مختصری

ازاد بیان بزرگ تحت عنوان فوق مرقوم

نموده اند که فصل اخرا ان اختصاص بتاریخ

این امر صا ر ک دارد که بنحو ایجاز

واختصار و فشرده نوشته شده

است . کلیه کتاب مزبور برای

انتشار بموسسه ملی مطبوعات

ارسال شده است بعضی

از اسناد و مکتوبات

قد ما و عکسهای مختلفه

نیز ضمیمه کتاب

است

از جناب حرم لسانی دانشمند و مرمی این کتاب - علی محمدی
نقل از مرقم کتاب - ضلع قریب ام
(۲۸)

نقطۃ الکاف

مؤلف آن حاجی میرزا جانی تاجر گاشانی معروف
به پریا اول من آمن به حضرت نقطه اولی ^{ن شد} آن شهرت است
که توسط جناب باب الایمان آورد اعلی را هنگام عبور
از کاشان سه یوم در منزل خود پذیرائی نمود و وسیله
ملاقات نفوسی با هیکل اطهر گردید . نامبرده در سال
۱۲۶۸ پس از واقعه تیراندازی با بیان بنا صرالدین شاه
در طهران دستگیر و توسط صنف تجار شهید گردید
حاجی میرزا جانی با آنکه جزء علماء و نویسندگان
نبود معذالک کتاب تاریخی متضمن شرح وقایع دوران بابیه
تحت عنوان فوق برشته تحریر درآورد هر چند که اغلاط
تاریخی و استنباط شخصی در آن مشاهده میشود ولی از-
آنجا ئیکه خود در جریان حوادث بوده کتاب او از تواریخ
معتبر دست اول محسوب میشود .

پس از آنکه او وارد براون معلم دانشگاه کمبریج بعنوان
مستشرق بایران آمد و با ازلیان هم آهنگ گردید کتاب
مزبور را کمک آنان با تغییرات و تحریفات چند چاپ نمود
و در مقدمه آن نوشت که یک نسخه از کتاب بیشتر بدست
نیامده و آن متعلق به کنت دو گبینو نماینده سیاسی فرانسه

در طهران بود که در پاریس حراج نمودند . در همان زمان انتشار کتاب نقطة الکاف ، حضرت عبدالبهاء در یکی از الواح مبارکه به تحریف کتاب مزبور اشاره نموده و تائید فرمودند که کتاب خطی صحیح و اصل آن در نزد قدمای احبا موجود است .

مقدمه نقطة الکاف که در واقع ردیه ئی علیه بهائیان محسوب میشود توسط ازلیان بخصوص علامه محمد قزوینی نوشته شده و باسم براون منتشر گردیده است هر چند که در آن مقدمه براون از ملاقات خود با حضرت بهاء الله در قصر بهجی عکا سخن بمیان آورده و از عظمت و بزرگواری آن حضرت سخن برانده ولی چون نامبرده احاطه چندانی بزبان فارسی نداشته این سبک نگارش از وی که تنها یک سال در میان ایرانیان گذرانده و گوید زبان فارسی را در ایران آموختن نمیتوان دانست بلکه سایر کتب و مقالاتی که از وی باقیمانده نوشته دیگران است . این موضوع که از قبل بر اهل بهاء روشن و مدلل گردیده و در کتاب کشف الغطاء که رد بر مقدمه نقطة الکاف نوشته شده بدان اشاره شده است سالیان متمادی از نظر دیگران و نویسندگان ایران مکتوم و نامعلوم بود تا آنکه پس از مرگ براون (سال ۱۹۲۶ میلادی) علامه قزوینی در چند

مقاله این موضوع را متذکر گردید و دیگران نیز بآن اشاره نموده اند از جمله :

در کتاب " بیست مقاله قزوینی " نامبرده مقاله ای در سوك براون نوشته و بر مرگ او اشك تمساح ریخته و از فقدان این یگانه غمخوار مردم ایران و مدافع فرهنگ و ادبیات آن اظهار تأسف نموده پس از ذکر تاءلیفات و تصحیحاتش مینویسد ، (و همچنین کتاب نقطه الکاف زیرا تابع و تصحیح آن باهتمام یکی از دوستان آن مرحوم است که بملاحظاتى از او خواہش نمود کہ از اسم مصحح سکوت ورزیده شود و بنام همان مرحوم تمام شود .)
و مسلم این دوست مصحح جز قزوینی شخص دیگری نمیتواند باشد کہ بملاحظاتى در این مقاله از ذکر نام خود دارى نموده ولى بعد در مجله یادگار از این راز پرده برداشته و مقاله ى تحت عنوان " ملاقات با عبدالبهاء در پاریس) نوشته کہ مجله خواندنیها آن مقاله را بنقل از یادگار در شماره ۴۵ (شماره مسلسل ۴۵۸) مورخه ۴ فروردین ۱۳۲۸ خود نوشته است در این مقاله پس از آن حضور توسط مسیو دریفوس از بهائیان پاریس مینویسد (مسیو دریفوس از اینکه نقطه الکاف را من چاپ کرده ام و متن فارسی آنرا نیز تصحیح نموده و مقدمه

فارسی آنرا از مقدمه انگلیسی همین کتاب و نیز از سایر
نوشتجات مرحوم ادوارد براون بر آن افزوده ام بکلی مسبق
بوده که این شخص که الان از ن دخول میطلبد همان
ناشر نقطه الکاف بسیار مغرور شماست)

و نیز قزوینی در مقاله دیگری در شماره دوم از سال
دوم مجله ایرانشهر متعرض این موضوع گردیده است .
و پس از مرگ قزوینی ، استاد عباس آشتیانی در مجله
یادگار بار دیگر باین نوع اعمال شیرین کارانه علامه قزوینی
اشاره نموده است .

اخیراً " ناشر نفحات الله جناب بدیع الله فرید نسخه
قدیمی و خطی اصیل نقطه الکاف را پیدا نمودند و پس
از مقابله با کتاب چاپی آن که باسم براون منتشر شده
است معلوم گردید که مندرجات آن با کمی تفسیر و تفاوت -
یکسانست ولی موقعیکه بحث مربوط بازل کشانده میشود
مطالب زیادی در باره مقام و شخصیت وی بدان کتاب
اضافه شده است که در نسخه خطی مشاهده نمیشود
بخصوص که سبک انشاء و نگارش آن نیز با سایر قسمتهای
کتاب متفاوتست ، امید است که از کتاب مزبور چند نسخه
فتوکپی تهیه شود تا از خطر زوال مصون ماند .

در کتاب کشف الغطاء نقشه های مفتضاحه براون

و قزوینی فاش گردیده که چگونه کتابهای خطی امثال

تذکره دولتشاه سمرقندی را بجای تصحیح

تقلیب و تحریف نموده و باادبیات ایران خیانت

کردند و در کتب دیگران دست بردنند

کتاب نقطه الکاف حاجی میرزا جانی

که با تفسیر و تصحیح و تحریف

قزوینی و دیگران باسهم

براون چاپ شده شامل ۴۷۰

صفحه است که ۷۸ صفحه

آن مقدمه میباشد چاپ

کتاب در لندن سال

۱۹۱۰ میلادی صورت

گرفته

(است)

تاریخ جدید یا تاریخ مانگی

مؤلف آن میرزا حسین همدانی است . توضیح —
 آنکه مانگی صاحب‌لقب به " درویش فانی " پسر هوشنگ
 مازکیانی از پارسیان هند بود که از طرف انجمن
 زردشتیان بمبئی در زمان ناصرالدین شاه بمنوان سرپرست
 زردشتیان ایران باین مملکت آمد تا بوضع آنان رسیدگی
 نماید وی با زحمات زیاد آنان را از پرداخت جزیه معاف
 نمود و مدرسه‌ئی در طهران برای تعلیم و تربیت اطفال
 زردشتی تشکیل داد . از منشیان وی و معلمین آن مدرسه
 جناب ابو الفضائل گلپایگانی و همچنین میرزا حسین
 همدانی دانی جناب صدرالصدور را میتوان نام برد .
 مانگی بادیات ایران علاقمند بود و خود نیز کتبی
 مانند (آئین هوشنگ ، تهنیت نامه) تاء لیف نموده
 و دیگران را نیز تشویق بتاء لیف کتب مینمود از جمله کتاب
 تاریخ کاشان (مرآة القاسان) بنا بخواهش وی نوشته
 شد و نیز نامبرده از میرزا حسین همدانی تقاضا نمود که
 تاریخ این امر مبارک را بنویسد . مانگی با آنکه ظاهراً
 باین امر اقبال نمود ولی بسیار محب و علاقمند بود و الواح
 نیز در جواب وی از قلم جمالقدم جل زکره الاعظم نازل شده

و در بغداد نیز مشرف لقا مشرف شده بود .

بهر حال میرزا حسین همدانی تاریخ جدید را با

استفاده از نقطه الکاف و گاهی از زبان حاجی

میرزا جانی نوشت . تاریخ میرزا کسبه

صرفاً مربوط به دوران بابیه است گویا

توسط مانگی تصحیح شده از ایندرو

بتاریخ مانگی نیز معروفست

این کتاب خطی است و تا کنون

بفارسی چاپ نشده و لی ادوارد

بلاون آنرا بزبان

انگلیسی ترجمه نموده و در

سال ۱۸۹۳ میلادی

در ۵۳۷ صفحه

بطبع رسانیده

است

تاریخ بدیع بیانی

نبیل قائنی فیلسوف و فاضل جلیل القدر بهائی تاریخ مانگجی را مجدداً تصحیح و بقلم توانای خود تحریر نموده که آنرا تاریخ بدیع بیانی نامند این تاریخ نیز خطی است و شامل ۳۶۳ صفحه که اخیراً چند نسخه از روی آن فتوکپی شده است .

این کتاب با اندک تفاوتی همان تاریخ جدید است و نبیل بعنوان مصحح بعضی مطالب را حذف و یا مسائلی بآن اضافه نموده است مثلاً " نامه جناب محمد علی زینووی (انیس) در پاسخ نامه برادرش که او را از ایمان بحضرت اعلیٰ منع نموده نقل مینماید بدین شرح :

(مصحح تاریخ گوید دلیل بر انقطاع و استقامت آنجناب (انیس) علیه بهاء الله و ثنائی نوشته می است که بخط مبارک ایشان نزد برادرشان اخوند ملا عبد الله که حال در تبریز موجودند بود که آن مکتوب را دو یوم یا سه یوم قبل از شهادت خود در محبس در جواب نوشته برادر ایشان بایستادن در مقام نصیحت و بازگشت از ارادت و گرفتاری نوشته بود نوشته اند و معذرت خواسته اند و چون جناب شهید کوچکتر بظاهر بوده اند برسم ادب مرقوم داشته اند

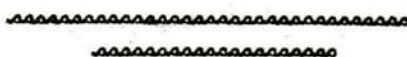
سواد آن مکتوب جواب این است .

هو العطوف ، قبله گاهها احوال بحمد الله عیب
ندارد لکل سر لیسر اینکه نوشته بودید که این کثر
عاقبت ندارد پس چه کار عاقبت دارد باری ماکه از اینکار
ناراضی نیستیم بلکه شکر این نعمت را نمیتوانیم بجا آوریم
منتهای امر کشته شدن است در راه خدا این زهی سعادت
است قضای الهی بر بندگان خود جاری فرموده تدبیر
تقدیر را بر نمیگرداند ما شاء الله لا حول ولا قوة الا بالله
قبله گاهها ، آخر دنیا مرگ است کل نفس ذائقة الموت اجل
محتوم که خداوند عز وجل مقدر فرموده اگر مرا درك کرده
پس خداوند خلیفه من است ، سرعیان من ، و توفی
وصی من ، هر طور که موافق رضای الهی است رفتار
فرمائید و هر چه بی ادبی و خلاف کوچکی نسبت
بایشان صادر شده عفو فرمائید و طلب حلیت از همه
اهل خانه از برای من نمائید و مرا بخدا بسپارید

پس از شرح شهادت حضرت اعلی مسائل استدلالی
مفصلی در کتاب مشاهده میشود اوضاع و احوال اواخر
شریعت اسلام و مشابه آنرا در سایر ادیان در زمان ظهور
موعود بیان مینماید و در آخر مشهودات خود را بستان

اضافه مینماید .

موضوع دیگر که در متن کتاب مشاهده میشود و در سایر کتب تاریخی دیده نشده مباحثه یکی از دانشمندان بهائیان با علماء اسلام است در مورد شهادت حضرت رب اعلیٰ ، توضیح آنکه یکی از علماء امر برو حانیسون اسلام پیغام میدهد و اعلام مینماید که بر خلاف موازین اسلام حضرت اعلیٰ را شهید نموده اید و آنانرا به محاجه و مذاکره در این مورد دعوت میکند تا در این مباحث در این کتاب آمده و چون این موضوع سرو صدائی ایجاد مینماید نا صر الدین شاه بتوقیف وی و جمعی از اعیان سرشناس مبادرت مینماید

خاتم البهاء در کتاب تاریخ بیهق از اردو ترجمه شده است
عبدی بنی برادر

(۳۸)

تاریخ سمندر

مرحوم شیخ کاظم سمندر اهل قزوین عارف عالم و تاجر بود و بعد بابی و سپس بهائی شد او ناظر بسیاری از وقایع اولیه امر بوده و در انتقال بابیه بهبائیت در قزوین که مرکز مهم با بیان بود نقش مؤثری ایفا نمود تاریخ وی شامل دو قسمت است :

قسمت اول آن مربوط بوقایع و انقلابات قزوین و شهدای آن شهر و قسمت دوم مربوط بدوره انتقال بابیت بهبائیت است .

فتی القزونی از ازلیان مسافرتی بقبرس نموده و با ازل بیعت و محاوره میبرد از جوابهای ازل ناراضی و ماء یوس شده از آنجا بهکا میروند و بشرف لقا فائز شده مؤمن میگردد سئوال و جواب و مکالماتی که وی با ازل نمود بسمندر مینویسد که او در کتاب خود نقل نموده است .

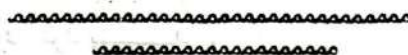
و نیز نبیل بن نبیل برادر سمندر که از سنه ۱۳۰۰ تا سنه ۱۳۰۷ هجری قمری در استامبول بعنوان تاجر میزیسته ولی در اصل واسطه ارتباط بهائیان و مراقب اعمال و حرکات دشمنان مانند ازلیان و پیروان سید جمال الدین

افغانی بوده است شرح حال وی نیز بقلم برادرزاده اش -
عبدالحسین سمندرزاده فرزند جناب سمندر در این تاریخ
ذکر شده که شامل ۷ صفحه است .

و همچنین در این تاریخ شرح گفتاری جمعی از اعیان
طهران مانند ایادی اموالله جناب ملا علی اکبر شهسوارزاده
و جناب ابو الفضائل و سید محمد رضای یزدی و سوسو
کامران میرزا و مباحثه آنان در محبس شاهزاده آمده است
و نیز سمندر بخواهش دکتر مودی در آخر کتاب خود
شرح حال قره العین طاهره را نوشته است .

تاریخ حاجی نصیر قزوینی از بقیه السیف ^{قلعه} که
تنها ۱۹ صفحه از آن بدست آمده و نیز تاریخ ملا جعفر
قزوینی ضمیمه تاریخ سمندر است (

از تاریخ خطی سمندر و منضمات آن چند
نسخه فتوکپی تهیه و اخیراً " برای تکثیر بموسسه
مطبوعات ارسال شده است .

سایر تواریخ عمومی امر

تاریخ مختصر امر - تاء لیف مسیو دریفوس از احبای^{نسه} فرا
که بفارسی ترجمه و تکثیر شده است .
تاریخ مختصر امر - تاء لیف جناب احمد اشراقی منتشر
گردیده است .

نوزده نطق - در اواخر حیات جسمانی حضرت
عبدالبهاء ارواحنا فداه کلاسی در حیف تشکیل و ۱۹ نفر
تاریخ امر مبارک را در ۱۹ روز صورت نطق بیان داشتند
و سپس مجموعه آنها توسط احمد سهراب تدوین و منتشر
گردید .

کواکب الدریه فی مآثر البهائیه . اثر عبدالحسین
آواره تفتی وی تاریخ عمومی امر را در دو جلد تاء لیف
نمود که در مصر طبع شد و شامل مسائل مختلفه تاریخی
تا زمان ولایت امر میباشد . وی بعد ها مطرود و لقب
خود را بآیتی تبدیل نموده و بانتشار اراجیف و ردیه های
سخیف علیه امر مبادرت نمود سرانجام ماء یوس و نویسد
و محو و نا بود گردید .

تاریخ معین السلطنه تبریزی (خطی) نسخه آن موجود
است .

تاریخ ابواب الهدی - از ملا محمد ثقی هشتروندی
(خطی)

تاریخ ظهور حضرت باب و حضرت بهاء الله بقلم جناب
ابو الفضائل گلپایگانی شامل ۱۲۶ صفحه ربعی است خطی .
یادداشت های درسی از مرحوم فاضل مازندرانی شامل
۹۹ صفحه نیم ورقی (خطی) .

وقایع بغداد باسلامبول ، آدرنه ، هکاز زمان حضرت بهاء الله
تا اوایل دوره ولایت امر - تقریرات مرحوم آقا حسین آشتی در
۱۴۹ صفحه ربعی (خطی)
استنطاقیه جمال مبارک - زمانیکه جمعی از ازلیان توسط
چند نفر از احباب در عکا کشته شدند شهربانی عکا حضرت
بهاء الله و بعضی از اغضان را برای محاکمه احضار
نمود شرح این ماجرا را خادم الله (کاتب وحی) در ۸
صفحه ربعی تنظیم نموده است (خطی)

حضرت بهاء الله - بقلم جناب محمد علی فیضی شرح
حیات آن حضرت میباشد که منتشر شده است .
حیات حضرت عبدالبهاء - از جناب محمد علی فیضی
حیات مبارک و وقایع مهم امری آن زمان در آن نوشته
شد و بمناسبت پنجاهمین سال صعود آن حضرت تکثیر
گردیده است .

آهنگ بدیع شماره مخصوص بمناسبت پنجاهمین سال صعود

حضرت عبدالبهاء که در تاریخ آذر ۱۳۵۰ منتشر شده است .

یادداشت‌هایی در باره حضرت عبدالبهاء - کتابی است از جناب هو شنگ محمودی که علاوه بر ذکر مقام حیات و بیانات مبارک شامل وقایع تاریخی است این کتاب در دست انتشار است و احتمالاً " در دو جلد منتشر خواهد شد .

آهنگ بدیع - شماره مخصوص بمناسبت صعود حضرت ولی عزیز امرالله که در تاریخ دیماه ۱۳۳۹ انتشار یافته است .

تقویم تاریخ - از جناب اشراق خاوری که در آن تاریخ وقایع مهم امری را ضمن تطبیق با سنوات شمسی قمری و میلادی مرقوم فرموده اند . این کتاب منتشر شده است .

عصر رسولی و عصر تکوین - جزوه ای است خطی مشابیه کتاب فوق که جناب عرفان واعظی بعنوان رساله ختم کلاسهای درس اخلاق مرقوم داشته اند . (خطی)

=====

حاج میرزا محمد باقر در مصحفی که در سفر خود به یزد از آنجا آورده اند
از مرگ محمد باقر در مصحفی که در سفر خود به یزد از آنجا آورده اند
(۴۳)

تواریخ محلی

امیر

~~~~~

تواریخ امری یزد و حومه

یزد از مراکز مهم امری بوده و وقایع بیشماری در آن رخ داده و فداکاریها و جانبازی های زیادی بخود دیده است و کراراً احبای آن سامان دچار مشکلات فراوان و قتل و غارت همشهریان واقع شده اند . شهادتهای دسته جمعی چپاول اموال و اثاثیه ، آتش زدن و خراب کردن منازل ، بی سر و سامانی و متواری شدن نفوس از جمله حوادث رقت بار و تاریخ جانگداز این نقطه بشمار میرود .

اما مهمترین و خونین ترین واقعه این شهرستان در ربیع الاول سال ۱۳۲۱ هجری قمری اتفاق افتاد . سیک سال قبل از آن جناب ابن ابهر ایادی محترم امیرالله از جانب حضرت عبدالبهاء جل سلطانہ جهت تشویق و ترغیب یاران بخدمت امیرالله و ثبوت و رسوخ بر میثاق الله به ید عزیمت نمود و در آن موقع جلال الدوله پسر ظل السلطان و نوه ناصرالدین شاه حکومت آن بلد را داشت وی ابن ابهر را مورد تکریم قرار داد و کالسکه سواری و کالسکه چی

خود را در اختیار او گذارد تا برفسنجان و کرمان برود .
 يك سال بعد ضوضای یزد بر پا شد ظاهراً " محرك
 امام جمعه یزد بود که از اصفهان به یزد آمد از ششور
 و حال و ایمان احیاء و تشکیل مشرق الاذکار با خبر شد
 و برای کسب و جاهت و احراز قدرت بیشتر بتحریر عوام
 علیه بها ثیان پرداخت و آنانرا تحریر و تشویق بقتل
 و کشتار آنان و چپاول اموالشان نمود با آنکه ظاهراً —
 جلال الدوله برای جلوگیری از خونریزی و نظم شهر
 سوارانسی بنقاط پر آشوب فرستاد و بعضی علماء بیزد
 مردم را نصیحت و از این اعمال بر حذر داشتند و لیس
 باطناً کاری از پیش نبردند بطوری که جلال الدوله بجنا
 میرزا محمود افغان که با هم رابطه دوستانه داشتند و
 اغلب بباغ در مهدی آباد میرفت پیغام داد که تحت
 حمایت سواران وی شبانه از یزد خارج شود .

سرانجام او با شورش و رجاله ها بمنازل احباب هجوم
 برده با اسلحه سرد و گرم آنان را بشدیدترین وجه
 شهید نموده اجسادشان را پس از کشتن در کوچها
 و محل و اهانت نمودن و آتش زدن در گوشه های میانداختند
 و سپس بفارت مشغول میشدند ، این آتش فتنه باطراف
 و حومه یزد مانند منشا ، اردکان ، تفت و غیره سرایت

کرده و در ظرف چند روز ۸۶ نفر جمعا " شهید
 و اموال کثیر بیغما رفت تا آنکه قوای دولتی و
 کمکی به یزد وارد و جمعی را سیاست نموده
 آرامش برقرار نمودند و بتدریج
 جمعی از احبا که متواری و بنقاط امن دهات
 و شهرهای دور و نزدیک رفته بودند و بیجا
 در چاه های قنات چندین روز مخفی
 بودند مراجعت کردند در حائیکه
 از هستی ساقط ، خانه هاشان
 ویران و اموالشان تاراج و بستگانشان
 شهید شده بودند

اسامی شهدای این دوره به شرح زیر می باشد

شماره	نام	شماره	نام
۱	والده اخوان الصفا	۲۰	حاجی میرزا حلیی ساز
۲	همشیره	۲۱	استاد رضا ساهون کار
۳	طفلی شیرخوار	۲۲	آقا محمد هاشم وکیل الرعایا
۴	طفل شیرخوار دیگر	۲۳	غلامرضا معلمیناتک
۵	عیال سید میرزا ابول	۲۴	آقا حسین ولد باقر دریناتک
۶	خد بچه خانم زوجه آقا	۲۵	ملا حسین ولد ملا صدق الغفور
	علی تقی	۲۶	حاجی ملک حسین
۷	فاطمه بیگم (در هنزا	۲۷	آقا محمد باقر
	آتش زدند)	۲۸	آقا محمد هاشم بن حاج ملک حسین
۸	میرزا احمد آرام در هنزا	۲۹	استاد نبی
۹	آقا سید محمد گزدر	۳۰	آقا محمد حسن ولد حاجی حسین علی
۱۰	آقا سید حسن	۳۱	آقا شیخ باقر صد سلطان در اردکان
۱۱	آقا سید علی	۳۲	آقا شیخ حسین معتد الشریعه اردکان
۱۲	میرزا محمد ابراهیم حکیم خرمشاهی		در اردکان
۱۳	عبد الرحیم مشکلی باف	۳۳	آقا شیخ رضا نظام الشریعه در اردکان
۱۴	آقا محمد رضا چرخ کار	۳۴	آقا سید اسد الله ضیا الشریعه اردکان
۱۵	آقا علی اکبر زرگر		
۱۶	شاطر حسن خباز	۳۵	آقا محمد ابراهیم آقا باها
۱۷	استاد علی اکبرینا	۳۶	آقا میرزا محمد حسین اشکذری
۱۸	آقا میرزا عبد الله شیرازی	۳۷	آقا عبد الصمد در رفت
۱۹	آقای عبد الرحیم تیماج	۳۸	آقا غلامرضا ولد حاجی علوی تفتی
	سا		

نمبر	نام	نمبر	نام
۳۹	قاسید جوار ولد سید تنقی	۶۰	آقا محمد علی ولد حاجی نصر اللہ
۴۰	آقا سید علی ولد سید تنقی	۶۱	سید باقر ولد سید احمد
۴۱	آقا ملا محمد حسن	۶۲	سید حسین ولد سید احمد
۴۲	آقا ملا محمد حسین	۶۳	علی محمد ولد حاجی حسین تسرک
۴۳	آقا محمد کمال	۶۴	سید میرزا ولد سید ابول
۴۴	آقا سید مرتضی	۶۵	غلام علی ولد میرزا حسین نجار
۴۵	آقا شہباز	۶۶	شاطر حسن ولد میرزا ابراہیم
۴۶	آقا شیخ حسین ولد غلام علی	۶۷	آقا علی ولد غلام حسین
۴۷	آقا محمد ولد عبد اللہ	۶۸	آقا مشہدی حسن شاطر
۴۸	حاجی محمد حسین باقر	۶۹	آقا محمد اخوی اخوان صفا
۴۹	حاجی احمد کفاش	۷۰	حاجی میرزا عبد الحسین ہمیشہ زادہ اخوان صفا
۵۰	آقا علی اکبر قصاب	۷۱	آقا محمد عالم منشاد
۵۱	حاجی سید جوار محمد آبادی	۷۲	غلام حسین دلال درمنشا
۵۲	آقا ملا علی اکبر اخوی	۷۳	آقا ملا بابا در منشاد
۵۳	آقا حسین علی ولد ملا بابا		(اور آتش زدند)
۵۴	آقا محمد ولد ملا بابا	۷۴	حاجی احمد مقنی در عز آباد
۵۵	آقا محمد اسماعیل ولد میرزا ابراہیم	۷۵	آقا جواد ولد محمد رضا
۵۶	استاد حسین کفاش		چرخ کار
۵۷	آقا حسین ولد محمد علی کاظم	۷۶	غلام رضا ولد حسن حاجی رجب
۵۸	آقا علی اکبر حاجی رجب		رضا
۵۹	آقا رمضان ولد جوار حاجی		

ردیف	نام	ردیف	نام
٧٦	شیخ راد الله محمد ولد	٨١	شاطر حسین خباز
	محمد ابراهیم		(بد هانه توپ بستند)
٧٧	آقا محمد اخوی زاد محمد	٨٢	علیرضا (سرش را بریدند)
٧٨	استاد مهدی بنی	٨٣	علی اکبر ولد میرزا ابراهیم
	(سرش را بریدند)	٨٤	میرزا محمد بدی (بامته)
٧٩	عبد الرسول پسر استاد		سرش را سوراخ کردند
	مهدی بنی	٨٥	حاجی محمد اسمعیل
٨٠	آقا محمد هاشم دلال	٨٦	میرزا اسد الله

مهمترین کتب تاریخی که وقایع تاریخی یزد بخصوص
این واقعه جانگداز و سایر شهدای قبل و بعد از
آن را نوشته اند بشرح ذیل میباشد .
تاریخ بیضا - مؤلف آن ابوالقاسم قمی یزدی
معروف بجناب بیضاست وی در ضو ضای سال ١٣٢١ قمری
در یزد ساکن و چون یکی از بستگانش از علمای متنفذ
اسلام در آن شهر بود با وجود شهرت باین امر کسی
جرات جسارت با او را نداشت و خود مستقیماً شاهد
شهادت شهدا بوده و پس از ختم غائله نیز ضمن ملاقات
با بستگان شهدا و مصاحبه و مذاکره با قاتلین و رجاله‌ها
چگونگی کیفیت هجوم مردم و شهادت نفوس و غارت اموال

و آتش زدن منازل و سایر اعمال و فجایع آنها را استفسار نموده تاریخ دقیق و صحیح دست اول تهیه نمود و نیز بعضی از نامه های احبا را راجع بواقعه مزبور نوشته است از جمله نامه‌ئی است از جناب حاج محمد طاهر المیسری و نامه‌ئی از علویه خانم عیال ملا علیجان شهید که از ناحیه خراسان برای ملاقات و تشویق دوستان عازم یزد می‌شود در بین راه خبر شهادت احبا بقافله آنها رسیده وی را - مورد اهانت و اذیت قرار می‌دهند و پس از ورود بشهر یزد او را بحاکم جلال الدوله تسلیم مینمایند ولی حاکم مشارالیه را در باغی خارج از شهر سکونت می‌دهد تا پس از چند روز از آنجا عازم طهران میشود . شرح این ماجرا را علویه خانم مفصلاً " بحضور مبارك حضرت عبدالبهاء معروض میدارد و جناب بیضا عین آنرا در تاریخ خود آورده است .

این تاریخ که صرفاً مربوط بشهادای واقعه سال ۱۳۲۱ می‌باشد گویا بنظر مبارك حضرت عبدالبهاء رسیده و در یکی از الواح میفرمایند (تاریخ شهداء یزد که جناب بیضا تالیف نمودند اگر چاپ شود بسیار خوبست) مرحوم بیضا شاعر نیز بوده و در کتابش اشعاری در موشیه شهداء سروده است .

يك نسخه خطی از كتاب مزبور توافاً با تلگرافات جلال الدوله
 بطهران و پاسخ آنها راجع بواقعه مذكوره شامل ۳۹۷ صفحه
 ربعی در كتابخانه حكیم الهی قزوین موجود است و يك
 نسخه دیگر آن كه صفحاتی از آن افتاده در محفظه آثار
 موجود و از آن چند نسخه اخیراً فتوکی شده است (تاریخ
 شهدای یزد - نویسنده آن حاج محمد
 طاهر المیری است مؤلف محترم در سال ۱۳۲۱ از یزد
 متواری گردید و این قسمت از تاریخ وی اقتباس از تاریخ
 بیضا است . كتاب مزبور چاپ و منتشر شده است)
 تاریخ شهدای یزد - جناب المیری علیه
 بهاء الله الابهی راجع بشهدای یزد تاریخ مفصل دیگری
 كه شامل هزار صفحه نیم ورقی است نوشته اند كه تا كنون
 چاپ نشده است .
 تاریخ شهدای سبعة یزد - مؤلف آن جناب
 میرزا محمد علیخان بهائی است كه شرح حال هفت
 تن از شهدای یزد كه بدست اعداء شهید و در چاهی
 انداختند مرقوم داشته اند این كتاب خطی شامل ۱۲
 صفحه ربعی است .
 تاریخ شهادت چند نفر از احبای یزد - كتاب
 مزبور نیز بقلم جناب المیری است شامل ۲۶ صفحه ربعی

و تا بحال چاپ نشده است .

تاریخ شهدای منشاد - مؤلف محترم جناب
محمد طبیب منشادی است که خود در واقعه سال ۱۳۲۱
در آن شهرستان ساکن و ناظر شهادت احباب بود و شرح
حال شهدای آن نقطه و حومه را در آن سال نوشته اند
این کتاب منتشر شده است .

تاریخ امری اردکان - خطی بقلم جناب
نواب زاده اردکانی شامل ۶۱۹ صفحه ربعی است .

تاریخ امری حسین آباد و علی آباد یزد -
خطی بقلم مرحوم قابل آباده ئی مشتمل بر ۱۱۰ صفحه
ربعی میباشد .

تاریخ امری عز آباد ، شرف آباد و مهدی آباد یز -
از جناب قابل آباده ئی شامل ۴۵ صفحه ربعی است
خطی .

تاریخ شهدای یزد - تألیف جناب محمد
علی ملک خسروی است . مؤلف محترم که تاریخ شهدای
ایران را در مجلدات مختلف مرقوم داشته اند تاریخ
نسبتاً کاملی از شهدای یزد از ابتدای امر تا زمان
معاصر را با استفاده از کتب فوق و سایر کتب تاریخی در
حدود ۹۰ صفحه مرقوم داشته اند که شرح حال ۲۷ تن از
شهدای یزد و نواحی و اطراف در آن ذکر شده است (خطی) .

تواریخ وقایع امری مازندران

مازندران از جمله نقاطی است که در این دور مبارک شاهد وقایع خونین و تحولات و حوادث ناگوار بوده و نفوس مقدسه‌ئی از آنجا برخاسته‌اند بخصوص "نور" مسقط الرأس عائله مبارکه حضرت بهاء الله جل زکرة الاعلی و موطنی اقدام حضرتش بوده و در نقاط مختلفه این استان نفوس زیادی بدرجه شهادت نائل شده‌اند .

از جمله حوادث مهم تاریخی ، واقعه قلعه شیخ طبرسی و شهادت صدها تن از بابیان در صدر امر در زمان حضرت اعلی روح الوجود له الفدا میباشد که صفحات تاریخ را رنگین نموده‌اند توضیح آنکه جمعی از بابیان براهنمائی جناب باب الباب در ضمن حرکت از خراسان و عبور از مازندران در بار فروش (بابل فعلی) گرفتار اعدا و دشمنان امرالله شدند و علماء مردم را علیه آنان تحریک نمودند با آنکه قرار بود تحت نظر سواران حکومتی از این منطقه خارج شوند ولی برای توطئه نمودن و قتل و کشتار آنان نقشه کشیدند سرانجام بابیان برای دفاع از خود به بقعه شیخ طبرسی " از دانشمندان صدر اسلام " پناه برده برای حفاظت خود قلعه‌ئی با برج و بارو ساخته و مدت چندین ماه در برابر

قوای مهاجم مقاومت نمودند سرانجام فرمانده قوای دولتی
 با حاکم یمین و تمهید قرآن شریف آزادی آنان را تأمین
 و تضمین نمود و بآنها اجازه داد که از قلعه خارج شوند
 ولی پس از آنکه آنها را بچادر دعوت نمودند در سر سفره غذا
 ناگهان سربازان مانند گرگان گریسته بآنها حمله نموده
 بدریدن و شهید کردن آنها بانواع مختلف پرداختند
 و جمعی را بدھات و اطراف مازندران بردند تا جهت
 تیمن و تبرک خونشان را در آن نقاط بریزند و شهید
 نمایند و حضرت قدوس را در بابل مشله نموده جسد
 شریفش را آتش زدند و چند تن موفق شدند از این مخمصه
 خود را نجات دهند که بنام اصحاب بقية السیف معروفند
 چند تن از اصحاب بقية السیف شرح ماجرای خونین قلعه
 را برشته تحریر در آورده اند و چون خود ناظر جریان
 بوده اند نوشتجات آنها از هر لحاظ قابل دقت و حائز
 اهمیت است .

کتبی که مخصوص واقعه قلعه نوشته شده بشرح ذیل است:
 تاریخ میرزا لطفعلی شیرازی (بقية السیف قلعه) شامل
 ۱۳۷ صفحه ربعی است (خطی) .
 تاریخ میرزا ابوطالب شهمیرزادی (بقية السیف قلعه)
 شامل ۸۴ صفحه ربعی است (خطی) .

تاریخ و خاطرات سید محمد رضا شهنمیزادی (بقیة السیف افتخاری قلعه) - توضیح آنکه نامبرده برادر میر ابو طالب می باشد و در قلعه حاضر نبود ولی بعلمت صدماتی که متحمل گردید حضرت عبدالبهاء لقب افتخاری بقیة السیف باو عطا فرمودند .

تاریخ حاج نصیر قزوینی (بقیة السیف) - اغلب نوشتجات وی از میان رفته تنها ۱۹ صفحه از آن باقی مانده که ضمیمه تاریخ سمندر است . مؤلف محترم بسال ۱۳۰۰ قمری در محبس رشت صعود نمود .

(تاریخ میمیه - از سید حسین مهجور زوارهئی چون مازندران در الواح مبارکه بارض میم معروف شده است مؤلف محترم تاریخ خود را میمیه نام گذارده است این کتاب نیز از وقایع قلعه بحث مینماید و شامل ۱۱۱ - صفحه ربعی است (خطی) .

(تاریخ شهدای قلعه شیخ طبرسی - در دو جلد تألیف جناب محمد علی ملک خسروی است که با استفاده از کتب خطی فوق و سایر تواریخ عمومی امر و غیره شرح مفصل و جامع واقعه قلعه و اسامی ۳۴۳ نفر از شهداء و بقیة السیف ها (تا آنجا که بدست آورده) مرقوم داشته اند تاریخ مزبور در دست انتشار است .

ضمناً باید متذکر گردید که نام کلیه شهدای قلعه بدست
نیا مده است .

غیر از کتب فوق که صرفاً مربوط بواقعہ قلعه است
کتب دیگری نیز در بارہ تاریخ نقاط مختلفہ مازندارن و پیشتر
امر در آن سامان توسط اشخاص مختلف نوشته شدہ است
بشرح ذیل :

تاریخ امری سنگسر - مصوبہ محفل روحانی
سنگسر در ۳۵ صفحہ ربعی (خطی) .

تاریخ امری بہنمیر . بقلم جناب مہراہخانسی
و تصویب محفل روحانی بہنمیر (خطی)

تاریخ امری نور - بقلم مرحوم میرزا فضل اللہ نظام
الممالک تاکری (پسر عموی حضرت عبدالبہاء الشاہ

۶۹ صفحہ ربعی است (خطی)

اقلیم نور - تالیف جناب ملک خسروی متضمن نسب نامہ

مبارکہ حضرت بہاء اللہ می باشد چاپ دوم آن در شرف

انتشار است .

تاریخ شهدای مازندران ، گیلان ، قزوین - تالیف جناب

ملک خسروی از سلسلہ مجلدات تاریخ شهدای ایران می باشد

کہ شرح حال شهدای نقاط مزبور را (بغیر از شهدای قلعه)

از ابتدا ی امر تا زمان معاصر مرقوم داشته اند تاریخ مزبور نیز در

دست انتشار است .

تـواریـخ امری نی ریز

نی ریز بلاخیز ، نی ریز گهر ریز ، مرکز جانبازان
و مشهد شهدای غیور و فداکار است که در برابر دشمنان
لدود و علماء و زمامداران مغرور و مردم شقی و مردود ^{نه} مردا
ایستادگی نمودند و از آن نقطه تا طهران را بخون نازنین
خود و عزیزان خویش گلگون نمودند و افتخار ابدی از خود
باقی گذاردند .

شش سال از ظهور حضرت رب اعلی روح المقربین
له الفداء نگذشته بود که " وحید عصر و فرید زمان " با
جمعی کثیر از انصار و اعوان خود در آن دیار گرفتار
گرگان خونخوار گردید و برای دفاع و حفظ و حراست
در قلعه ئی محصور شدند . فرمانده قوای مهاجم با مکر
و حيله مانند واقعہ قلعه شیخ طبرسی برای مدافعیین
امان نامه فرستاد ولی چندی بعد پس از خرو جشان از
قلعه بقلع و قمع آنان پرداخت و مدتها این سختگیری و بایی
کشی و توقیف اشخاص و گرفتن املاک و غارت اموال از بستگان
شهداء و بقية السیفها ادامه داشت و زندگی راحت را از
مردم سلب نموده بودند بطوریکه ه تن از بابیان از جان

گذشته پس از خداحافظی با فامیل خویش از منزل خارج شد و شبانه زین العابدین خان ، حاکم غدار و خوانخوار شهر را در حمام بقتل رساندند و خود نیز در همان ماجرا جان خود را از دست دادند بقیه بابیان که خود را در مخفی انتقام دیدند بکوهی مجاور شهر پناه برده مدتی دلیرانیه دفاع نمودند در این واقعه ثانی که بجنگ جبل معروفست پس از تمام شدن اسلحه و آذوقه تسلیم شدند در اینجا صغیر و کبیر و زن و مرد را اسیر نموده با سرهای بریده شهدا که بر سر نیزه نموده بودند بسوی نی ریز و سپس شیـراز و طهران روانه نمودند در هر شهر و دیار با ورود آنان مردم کارشان را تعطیل و برای استقبال از سربازان و مشاهده فتح و فیروزی آنان و تحقیر و اهانت و اذیت با سرا به جشن و سرور پرداخته و واقعه کوفه و شام هنگام ورود اسرای صحرای کریم را با شد مراتب تجدید نمودند و چون اسرا مورد ایداء و اذیت واقع و از آذوقه و استراحت محروم و ممنوع بودند و اغلب با پای پیاده در سرما و گرما طی طریق مینمودند جمعی تلف شده و بلافاصله سر آنها را بریده بر نیزه میکردند پس از آنکه این قافله برای عزیمت بطهران بآباد رسیده از مرکز دستور آمد که سرها را در همان شهر دفن نموده اسرا را بطهران بیاورند در

طهران اکثر آنها شهید و جمعی از بقایای زنان و اطفال آزاد شدند .

بدیهی است که این روایات و وقایع خونین که در فاصله کمی رخ داد قسمت اعظمی از صفحات تاریخ امر را اشغال نموده و شایسته است که در این زمینه تحقیقات دقیقتری بعمل آید و نام جاویدان شهدا ذکر گردد ولی بدون شک تعیین تعداد کلیه شهدا و یا ذکر نام آنها مقصد و رعب نبوده و نیست چه بسیار خاندانها که از میان رفته و ابداً اسمی از آنها بدست نیامد فی المثل نام دو بیست تن از رؤس شهدا که در آبادیه مدفونند کاملاً "روشن و معین نشده است ولی بهر حال نویسندگان و محققین در مورد این واقعه خونین کتبی نوشته اند که بشرح ذیل میباشد :

تاریخ شهدای نیریز - تألیف میرزا محمد شفیع
نی ریزی از افراد بقیة السیف که تاریخ مزبور را در زمان حضرت بهاء الله نوشته و بارض اقدس فرستاده است
نبیل زندی در تاریخ خود بآن اشاره نموده و خوانندگان را بمطالعه آن دعوت کرده است تاریخ مزبور خطی و فعلاً در ارض مقصود موجود است .

تاریخ شهدای نیریز - بقلم آشیک محمد حسین ولد آقا

ملا محمد شفیع نی ریزی است این کتاب نیز خطی و شامل
۲۵۵ صفحه ربعی است .

لمعات الانوار یا تاریخ وقایع نی ریز (دو جلد) - تالیف
میرزا شفیع روحانی نی ریزی همشیره زاده شیخ محمد
حسین ، نامبرده اخیراً از طرف بیت العدل اعظم الهی
ماءور تدوین تاریخ شهدای نی ریز شده و تا کنون دو جلد
در شرح وقایع نی ریز با دقت نظر و احاطه کامل مرقوم
داشته اند که نسبت بسایر کتب مشابه کاملتر و دقیق تر
میباشد تاریخ مزبور در شرف انتشار است .

نی ریز مشکبیز - تالیف آقا محمد علی فیضی .
مؤلف محترم با استفاده از کتب منتشره و مطالعات خویش
تاریخ مختصری در این زمینه نوشته اند که برای انتشار
بمؤسسه مطبوعات ارسال شده است .

تاریخ شهدای نی ریز - مؤلف آن جناب ملک خسروی
است که ضمن استفاده از کتب قبلی و عمومی تاریخ مزبور
را نوشته اند که در دست انتشار است .

تاریخ امری

آذر بایجان

محزن ترین و دردناک ترین وقایع امری در این خطه از خاک ایران اتفاق افتاده است زیرا هیکل اقدس اعز اعلی مدّت ۹ ماه در جبل ماکو و ۲۷ ماه در چهریق مسجون بودند و در محبس ولیعهد توسط علمای تبریز محاکمه و در منزل شیخ الاسلام آن شهر مورد تعزیر واقع و سرانجام در آن شهر بلاخیز در برابر چشمان ده هزار نفر تماشاچی هدف صدها تیر جفا و جان در راه جانان بباخت .

مقارن همان ایام حجت زنجانی مجتهد اسلامی و پیشوای مردم زنجان پس از اقبال باین امر مبارک گرفتار اعداء و تعقیب همشهریان خود گردید و با اصحاب و یاران خود مدتی دلیرانه مقاومت نموده و بالاخره در حدود دو هزار نفر از آنان در آن شهر جام شهادت نوشیدند چه خانه ها که بر باد رفت و اموال بتاراج ، زنان و اطفال اسیر اعداء و در بدر هر شهر و دیار و قسمتی از شهر بر اثر جنگ ویران گردید و بهر صورت خونین ترین وقایع دوران بایه در این استان بخصوص در زنجان بوقوع پیوست . بدیهی است که در ادوار بعدی نیز

تحولات زیادی در این قسمت اتفاق افتاده است ولی
مثناء سفانه اسامی شهدای زنجان جز معدودی بدست
نیامده است .

علاوه بر تواریخ عمومی نفوسی که در باره آذربایجان
بخصوص واقعه زنجان مطالبی نوشته اند بشرح ذیل میباشد :
تاریخ حوادث زنجان — بقلم مرحوم میرزا حسین زنجانى
در ۴۴ صفحه ربعمی (خطی) مؤلف بدستور حضرت
بهاء الله جل جلاله این تاریخ را نوشته و در سال
۱۲۹۷ هجری قمری با تمام رسانیده است .

تاریخ مختصر زنجان — بقلم مرحوم آقا عبدالوهاب
زاهد الزمان شامل ۲۸ صفحه ربعمی (خطی) .

تاریخ مختصر زنجان — بقلم مرحوم هاشم فتحی
خلخالى مشتمل بر ۱۶ صفحه ربعمی (خطی)
تاریخ واقعه جنگ زنجان و شرح حال ورقای شهید -
نوشته روحا خانم عطائى همشیره جناب کاظم کاظمزاده
در ۸۶ صفحه ربعمی (خطی)

تاریخ زنجان یا یادگار — تألیف آقا نقد علی زنجانى
ابن حاجى علیرضا کتاب مزبور در جائى ملاحظه نشده
ولی در تاریخ مسیونیکلا ولغت نامه دهخدا زکری از
آن بمیان آمده است .

تاریخ امری آذر بايجان - بقلم مبلغ اموالله

مرحوم آقا میرزا حیدر علی صنیعی اسکوئی شامل

۱۴۱ صفحہ ربعی (خطی)

جواب ورد نوشتجات شیخ الاسلام تفلوسی و ذکر وقایع

اسکو و میلان - بقلم مرحوم حاجی علی اکبر احمد زاده

میلانی مشتمل بر ۳۰ صفحہ ربعی (خطی)

تاریخ امری سیسان - بقلم جناب میرزا حیدر علی اسکوئی .

سایر تواریخ محلی

همانطور که بیان شد در اوایل دوره ولایت امر مقرر گردید که محافل روحانیه شهرستانها تاریخ امری محل خود را بنویسند اغلب این تواریخ بوسیله اشخاص مطلع نوشته شد و پس از تصویب محفل مربوطه بطهران ارسال گردیده است ولی تواریخ محلی دیگری نیز قبل و بعد از این دستور مبارک نیز نوشته شده که نام بعضی از آنها قبلاً نوشته شد و بقیه را نیز زیلاً میآوریم :

تاریخ امری خراسان بقلم مرحوم حسن فوادی .
تاریخ امری خراسان و مؤمنین اولیه آن سامان بقلم
مرحوم عزیز الله جذاب . شامل ۱۹۰ صفحه ربعمی
است (خطی) ، مؤلف از احبای کلیمی نژاد مشهد
بود که از طرف حضرت عبدالبهاء جل ثنائہ مأمور ابلاغ
کلمه به فیلسوف شهیر تولستوی گردید .
اشعار جناب قابل آباده ^{شهادت} عیسی که شرح منظوم شهادت ای حصار
و نایق خراسان است (خطی)

تاریخ شهادت خراسان - تألیف جناب ملک خسروی
شامل شرح حال کلیه شهادت خراسان از بدو امر تا
کنون میباشد تاریخ مزبور در دست انتشار است .

تاریخ امری شیراز - بقلم مرحوم آقا سید حبیب الله افغان شیرازی مشتمل بر ۲۷۶ صفحه ربعی است (خطی)
جناب افغان خادم بیت مبارک شیراز بود علاوه بر آنکه
عمر طولی نمود از خاندان افغان سدره مبارکه بودند
و کتاب ایشان از لحاظ اینکه مؤلف خود ناظر بسیاری از
وقایع بوده از جمله تواریخ دست اول محسوب میشود .

تاریخ امری آباده - بقلم مرحوم صدرالدین اصفهانی
و تصویب محفل مقدس روحانی آباده شامل ۱۸۳ صفحه
ربعی (خطی) . این شهر کوچک شاهد تحولات
زیادی در این امر مبارک بوده و مدفن رؤس ۲۰۰ تن از
شهدای نیری در نقطه ئی بنام " روس الشهداء " یا حدیقه
الرحمن در این شهر میباشد .

تاریخ شهدای ابرقو - بقلم مرحوم درویش توانگر و تقریرات
کا کا محمد صادق شامل ۲۵ صفحه ربعی است (خطی)
مثنوی زرقانی - جناب محمود زرقانی اشعاری در مرثیه
شهدای ابرقو سروده اند که متضمن وقایع تاریخی است .
تاریخ وقایع امری اسفندآباد ابرقو - بقلم آقای صباغزاده
(خطی)

تاریخ وقایع اصفهان - بقلم آقای عباس ثابت فرزند
مرحوم آقا محمد جعفر ثابت اصفهانی . شامل ۶۳ صفحه

ربعی (خطی) مؤلف ضمن تاریخ امری اصفهان شرح
مهاجرت پدر خود را از این شهرستان بطهران نوشته اند؛
تاریخ اصفهان و مهاجرت آقا حسینعلی نور از اصفهان
بطهران (خطی)

تاریخ امری نجف آباد - بقلم آقا فتح الله مدرسی جانی
نجف آبادی مشتمل بر ۵۲ صفحه ربعی (خطی)

تاریخ امری ملایر و همدان - تألیف مرحوم اشراق خاوری
و تصویب محافل روحانی دو شهرستان مذکور در ۳۲۵
صفحه ربعی (خطی)

تاریخ امری رشت - مصوبه محفل روحانی رشت شامل
۸۱ صفحه ربعی (خطی) .

تاریخ رشت - بقلم مرحوم عمیدالاطباء همدانی
مشتمل بر ۳۹ صفحه ربعی (خطی) .

تاریخ امری لاهیجان - مصوبه محفل روحانی لاهیجان
در ۷۳ صفحه ربعی (خطی) .

تاریخ امری قزوین - مصوبه محفل روحانی آن شهرستان
(منشی محفل در آن زمان در قزوین جناب طراز الله
سنندری ایادی امرالله بوده اند)

وقایع عراق - بقلم مرحوم صنیع السلطان عطائی،
در ۲۳ صفحه .

تاریخ امری کاشان و حومه - بقلم مرحوم

ناطق و تصویب محفل روحانی کاشان در ۶۹

صفحه ربعی (خطی)

تاریخ بدو طلوع امر در طهران - تألیف میرزا

محمود زرقانی در ۲۲ صفحه (خطی) تاریخ

شهدای سیرجان .

تاریخ امری کرمان - مصوبه محفل روحانی کرمان .

تاریخ شهدای کرمان و فارس - بقلم جناب ملک

خسروی در شرف انتشار .

تاریخ شهدای طهران - بقلم جناب ملک خسروی در شرف

انتشار .

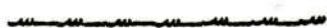
=====

=====

=====

خاطرات - سرگذشتها

سفرنامه ها - یادداشتها

جمعی از احبا خاطرات زندگی و وقایع تاریخی مربوطه
بامر را که از طریق مسافرت و یا مشاهده بدست آورده و یا
شنیده اند مرقوم داشته اند که بسیاری از گوشه های تاریخ
امر را روشن مینماید اسامی این قبیل نوشتجات بشرح
ذیل است :

بدایع الاثار - یا سفرنامه مبارک حضرت
عبدالبهاء در دو جلد تألیف جناب محمود زرقانی است
مؤلف در سفرهای سه ساله هیکل مبارک بارویا ، امریکا
و مصر جزء همراهان بود و اکثر وقایع مسافرت آن حضرت
را نوشته اند این کتاب یکبار در سال ۱۳۳۲ قمینوی
در بمبئی طبع شده است .

گوهر یکتا - روحیه خانم حرم مبارک و ایادی عزیز
امراء که مدت ۲۰ سال زندگی مشترک با هیکل مبارک
در ارض اقدس داشتند وقایع مهمه زمان ولایت امیر و
کوششهای خستگی ناپذیر آن حضرت و سایر وقایع مهمه
را بزبان انگلیسی مرقوم فرموده و جناب ابو القاسم فیضی

ایادی محترم امرالله بفارسی ترجمه نموده است این کتاب
خطاطی و نگارش شده است .

خاطرات حضرت ورقه علیا - خواهر والا گهر
حضرت عبدالبهاء شامل ۲۲ صفحه نیم ورق (خطی)
خاطرات حضرت منیره خانم حرم مبارک حضرت عبدالبهاء
شامل ۱۶ صفحه نیم ورق (خطی)

خاطرات ۹ ساله عکا تالیف مرحوم دکتر یونس افروخته
مؤلف محترم که ۹ سال در ارض اقدس در جوار مرکز میثاق
بودند وقایع مهم آن زمان را مرقوم فرموده اند این کتاب
نیز منتشر شده است .

خاطرات حبیب - در دو جلد بقلم جناب دکتر حبیب
مؤید مؤلف محترم نیز سالها در بیروت و ارض اقدس ساکن
و خاطرات جالب و وقایع مهم را برشته تحریر در آورده اند
که از هر حیث جالب و قابل توجه است دو جلد خاطرات
منتشر شده است .

خاطرات عزیز عزیزی - مرحوم عزیزی خاطرات خود
را ضمن مسافرت بااروپا و ارض اقدس و سایر نقاط تقریر
و مرحوم فائز تنظیم و تدوین نموده اند این کتاب نیز
شامل مسائل مختلفه تاریخی بوده و در دست انتشار است
خاطرات ۹۵ روزه جناب اسفندیار قباد مدت ۹۵ روز در

ارض اقدس مشرف بودند و چندی در نقاط ایران بسیر و سیاحت مشغول و در نقاط دیگر نیز بمهاجرت مبادرت نموده اند که وقایع مهمه این دوران زندگی را مرقوم داشته اند این کتاب نیز در شرف انتشار است .

خاطرات یعقوب گلکار - مؤلف محترم باغبان ارض اقدس بوده اند و خاطراتی از مدت اقامت خود در آن سامان تحریر نموده که جهت انتشار بمؤسسه مطبوعات ارسال شده است .

خاطرات مرحوم آقا علی ارباب (نصیر اف) فرزند حاج نصیر قزوینی شهید - شامل ٥٦ صفحه ربعی (خطی) خاطرات محمد ثابت مراغه ای - بقلم صبیه ایشان خانم مقربن این کتاب نیز در دست انتشار است و شامل وقایع مهم تاریخی و سفره ای تبلیغی مؤلف در صفحات قفقاز و آذربایجان میباشد .

خاطرات تبلیغی خشنودیان - مرحوم خشنودیان که در نقاط مختلفه ایران بمسافرتها ی تبلیغی مبادرت نموده اند شرح این مسافرتها و سایر وقایع مهمه را مرقوم داشته اند این کتاب خطی و در بایگانی محفل مقدس روحانی ملی است .

بهجت الصدور - از جناب حاجی میرزا حیدر علی

اصفهانی است نامبرده از فضلا و مبلغین این امر میباشد که بدستور حضرت بهاء الله برای تبلیغ بمصر مسافرت نموده و در آنجا بر اثر تفتیش نماینده سیاسی ایران دستگیر و مدت ۱۳ سال در زندانهای مصر و سودان بسربرد شرح حال زندگی و دوران مسجون و سایر خاطرات تبلیغی خود را در بهجت الصدور مرقوم فرموده اند این کتاب چاپ و منتشر شده است مؤلف بعدها در ارض اقدس در جوار مرکز میثاق حضرت عبدالبهاء بسربرد قبر او در گلستان جاوید حیف است .

ارمغان سفر - تألیف جناب روح الله مهرا بخانی مؤلف محترم نیز در سراسر ایران بسفرهای تبلیغی مبادرت نموده و سفرنامهائی در این مورد مرقوم داشته اند که در کتاب خانه فتح اعظم موجود است (خطی) .

سفرنامه نوش آبادی - مرحوم حسن رحمانی نوش آبادی که جهت تبلیغ بنقاط مختلفه ایران مسافرت نموده خاطرات سفر خود را که جنبه تاریخی نیز در بر دارد برشته تحریر در آورده است که تا کنون منتشر نشده است .

خاطرات مهاجری از اصفهان - منتشر شده است .
شاکری نامه - یا خاطرات وقایع همدان بقلم مرحوم

آقاخان شاکری (خطی)

سرگذشت خانوادگی حاجی میرزا رجبعلی حکیمباشی
سلطان آبادی و مرحوم ملاعبدالحسین قزوینی - بقلم
بدیعخانم لامع قزوینی شامل ۲۱ صفحه ربعی (خطی)
یادداشت‌های ملاجعفر قزوینی - قسمتی از آن بدست
آمده که ضمیمه تاریخ سمندر است مؤلف در این یادداشتها
گوید که زمان ورود شیخ احمد احسائی بقزوین در زمان
فتحعلیشاه قاجار ۱۲ ساله بوده و شیخ را زیارت نموده
و بعد شاگرد سید رشتی شده است و هنگام عزیمت
حضرت اعلی در حوالی قزوین بحضور مبارک مشوف شده
و شرحی در باره شیخیه و بابیه نیز نوشته است .

وقایع تاریخی بقلم رشید هزاری - مؤلف محتسرم
از مهاجرین طنجه است که یادداشت‌هایی از زمان سکونت
خود در یزد، طهران، قزوین و مهاجرت بعراق و مسافرت
بارض اقدس مرقوم داشته و بایران فرستاده اند ، مسئله
مهمی که در این کتاب مشاهده میشود تاریخ اقبال زردشتیان
ایران باین امر مبارک است که در سایر کتب کمتر ملاحظه
شده است . نگارنده این سطور طبق دستور لجنه ملی
تصویب تالیفات یادداشت‌های مزبور را منظم و تدوین
نمود که پس از تصویب جهت انتشار بمؤسسه ملی

مطبوعات ارسال گردیده است يك نسخه از آن در مؤسسه
و نسخه ديگر نزد نگارنده موجود است .
يادداشتهاي جناب سمندري :

جناب طمراز الله سمندري ايادي محترم امرالله
محمولا "كلييه وقايع و مشاهدات روزمره خود را مرقوم
داشته و بحضور مبارك حضرت ولي عز يز امرالله تقد يـم
ميداشتند بنا بدستور آن حضرت يادداشتهاي مزبور
كه ده ها جلد گردیده در قصر بهجي نگهداري ميشود
و جناب سمندري بعد از صعود مبارك نيز بر طبق توصيه
آن حضرت باين كار ادامه داده و تا اواخر حيات خود
اين يادداشتها را تنظيم و بارض اقدس ارسال داشته اند

~~~~~  
~~~~~  
~~~~~

بیوگرافیهـا

کتب متعددی در شرح حال مبلغین و فضلاء امر و افراد خدوم و فداکار و شهدا توسط اشخاص مختلف نوشته شده که مسائل تاریخی مهمی در آن بچشم میخورد و بسیاری از نکات مهم تاریخ را روشن مینماید .

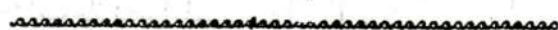
مهمترین این کتب بشرح ذیل میباشد :

تذکرۃ الوفا — حضرت عبدالبهاء شرح احوال بیش از هفتاد تن از احبای مخلص و باوفا را برشته تحریر در آورده اند و مقام علمی و معنوی و خدمات امری آنانرا توصیف و تمجید فرموده اند اسامی این نفوس با وفا و فداکار بشرح ذیل است :

شماره	نام	شماره	نام
۱	جناب نبیل اکبرقائنی	۸	جناب عبدالصالح باغبان
۲	" اسم الله الا صدق	۹	" استاد اسمعیل
۳	" ملاعلی اکبر	۱۰	" نبیل زرندی
۴	" شیخ سایمان	۱۱	" درویش صدقعلی
۵	" میرزا محمد علی افغان	۱۲	" آقامیرزا محمود و آقارضا
۶	" میرزا حسن افغان	۱۳	" پدرجان قزوینی
۷	" محمد علی اصفهانی	۱۴	" شیخ صادق تبریزی

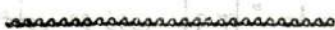
ردیف	نام	ردیف	نام
۱۵	جناب آقا محمد امین	۳۵	جناب آقا موسی کلیم
۱۶	" مشهدی فتاح	۳۶	" حاجی محمد خان
۱۷	" نبیل قاین	۳۷	" محمد ابراهیم امیر
۱۸	" سید محمد تقی منشا	۳۸	" آقامیرزا مهدی کاشانی
۱۹	" محمد علی صباغیزدی	۳۹	" مشکین قلم
۲۰	" آقاعبد الففار	۴۰	" استاد علی اکبر نجار
۲۱	" اعلی نجف آبادی	۴۱	" شیخ علی اکبر مازگانی
۲۲	" مشهدی حسن جان	۴۲	" میرزا محمد خاد مسافر خان
۲۳	" مشهدی محمد آذر	۴۳	" محمد وکیل
۲۴	" حاجی عبدالرحیم یزدی	۴۴	" حاجی محمد رضای شیراز
۲۵	" عبداللہ نجف آبادی	۴۵	" حسین افندی تبریزی
۲۶	" محمد هادی صحاف	۴۶	" آقا جمشید گرجی
۲۷	" میرزا محمد قلی	۴۷	" حاجی جعفر تبریزی واخوا
۲۸	" استاد باقرو استاد احمد	۴۸	" محمد تقی افغان
۲۹	" آقا محمد حنا سب	۴۹	" جناب آقاعبد الله بغداد
۳۰	" حاجی فرح الله	۵۰	" محمد مصطفی بغدادی
۳۱	" تفریشی	۵۱	" سلیمان خان تنکا بنی
۳۲	" ابراهیم اصفهانی	۵۲	" عبد الکریم مسگر
۳۳	" واخوان	۵۳	" آقا محمد ابراهیم تبریزی
۳۴	" آقا محمد ابراهیم	۵۴	" آقا محمد علی اردکانی
۳۵	" زین العابدین	۵۵	" حاجی آقای تبریزی
۳۶	" یزدی	۵۶	" استاد غلامعلی نجار
۳۷	" ملامهدی یزدی	۵۷	" جناب منیب
۳۸		۵۸	" میرزا مصطفی نراقی

ردیف	نام	ردیف	نام
۵۹	جناب زین المقربین	۶۵	جناب محمد باقر و آقا محمد اسماعیل
۶۰	"عظیم تفریشی		
۶۱	"آقا میرزا جعفر یزدی	۶۶	"ابوالقاسم سلطان آبادی
۶۲	"حسین آقا تبریزی	۶۷	"آقا فرج
۶۳	"آقا علی قزوینی	۶۸	حرم حضرت سلطان الشهدا
۶۴	"حاجی علی عسکری تبریزی	۶۹	ترجمه احوال شمس الضحی
		۷۰	جناب طاهره

مصباح هدایت -

تألیف جناب عزیز الله سلیمانی در شرح حال نفوس است که در این امر مبارک بنحوی در خدمات تبلیغی مشغول بوده اند در خلال احوال این دسته از نفوس مسائل تاریخی کاملاً "مشهود است تا کنون ۷ جلد از مصباح هدایت منتشر شده و جلد هشتم در دست انتشار است در این هشت جلد متجاوز از ۸۰ نفر از ناشرین نفحات و خادمین امرالله بشرح زیل معرفی شده اند.

ردیف	نام	ردیف	نام
۱	جلد (۱) علی	۱	جلد (۳)
۱	جناب حاجی میرزا حیدر	۲۰	جناب سید مهدی گلپایگانی
۲	جنابان نیر و سینا	۲۱	" حسین بیک کوچرلینکسی
۳	" میرزا حسین زندانی	۲۲	" ملا عبد الغنی اردکانی
۴	" ملا محمد رضا محمد آبادی	۲۳	" محمد نعیم
۵	جنابان روح الله و ورقا	۲۴	" محمد ثابت مراغه‌ای
۶	جناب ملا نصر الله شهید شهرمیرزادی	۲۵	" محمد ناظم الحکماء
۷	" فاضل شیرازی	۲۶	" محمد ناطق اردستانی
۸	" " " قائنسی	۲۷	" محمود فروغی
۹	" بزرگ گرایلی مستوفی	۲۸	" محمد سر رشته دار
	۲۹	۲۹	" علی اکبر شهید یزدی
	۳۰	۳۰	جلد (۴)
۱۰	جناب یوسف خان وجدانی	۳۰	جناب مهدی اخوان الصفا
۱۱	" آقا شیخ حیدر معلم	۳۱	" مشهدی عبدل قره باغی
۱۲	" ملا علی شهید سبزواری	۳۲	" عبد الله مطلق
۱۳	" عباس قابل آباد هئی	۳۳	" منیر نبیل زاده
۱۴	" ابو الفضائل	۳۴	" عبد الکریم اشراق
۱۵	" شیخ علی اکبر قوچانی	۳۵	" بهرام اختر خاوری
۱۶	" سید جواد کربلائی	۳۶	" مهدی ارجمند همدانی
۱۷	" امین العلمای شهید اردبیلی	۳۷	" موسی حکیمباشی قزوینی
۱۸	" حسین علی موزون	۳۸	" ملا علیجان ماهفروزکی
۱۹	" عزیز الله مصباح	۳۹	" حاجی آقا رحمانیان
	۴۰		مهممهممهمم

ردیف	نام	ردیف	نام
	جلد (۷)		جلد (۵)
۴۰	جناب صدر الصدور	۶۰	جناب بشیخ محمد کاظم سمندری
۴۱	" حکیم عبد المجید مراغه‌ای	۶۱	" اسد الله فاضل مازندرانی
۴۲	" نور الشهد ایحیی سیرجانی	۶۲	" علی اشرف عندلیب
۴۳	" حاجی واعظ قزوینی	۶۳	" رمضانعلی بقائی
۴۴	" صدیق العلمای شهید	۶۴	" رمضانعلی بقائی تیلکی
۴۵	" میرزا حیدر علی اسکوی	۶۵	" علی ممتازی (فاضل یزدی)
۴۶	" زین العابدین ابراری	۶۶	" محمد صادق مقدس
۴۷	" محمد حسین الفت		خراسانی
۴۸	" محمد طاهر المیری	۶۷	" شیخ رئیس ابوالحسن میرزا
۴۹	" حسن فوادی	۶۸	" عزیز الله جذاب
۵۰	" زین المقربین	۶۹	جلد (۸)
۵۱	" محمد باقر بشاره شتی	۶۹	" دکتر مصطفی الله بخشایش
	جلد (۶)	۷۰	جنابان میرزا ابوطالب و سید محمد رضا شه میرزادی
۵۲	جناب یوسف خان وحید کشفی	۷۱	جناب ملا یوسف نجفی خوسفی
۵۳	" سید حسن متوجه	۷۲	" سلیمانخان تنگابنی
۵۴	" حسن رحمانی نوش آباری	۷۳	" میرزا محمود زرقانی
۵۵	" عباس علیوی	۷۴	" سید مصطفی شهید رومی
۵۶	" محمد ثابت شرقی	۷۵	" محمد علیخان بهائی
۵۷	" محمد علی قائمی	۷۶	" غلامحسین اصغری
۵۸	" حاجی میرزا حسین	۷۷	" ابو القاسم شید انشیدی
	معلم نسوری		
۵۹	" سید اسد الله حیرتمی		

ستارگان درخشان (مؤسسه ایادی امرالله)
 تالیف جناب عبدالعلی علایی — نویسنده محترم
 باستناد الواح و توقیعات مبارکه و دستخطهای بیت العدل
 اعظم الهی علاوه بر شرح حال ایادیان محترم امرالله آ
 مقام مؤسسه ایادی، هیأت مشاورین قاره ئی و هیأت
 معاونت را معرفی نموده اند .

حضرت بهاء الله چهار نفر را بسمت ایادی امرالله
 انتخاب فرمودند ولی حضرت عبدالبهاء کسی را بایین
 سمت انتخاب نفرمودند تا آنکه حضرت ولی عزیز امرالله
 مبارکرت بانتخاب ۲۷ نفر ایادی نمودند و چون ۵ نفر
 آنها صعود نمودند ۵ نفر دیگر بجای ایشان برگزیده
 شدند بطوریکه در زمان صعود هیکل مبارک تعداد کل
 ایادیان موجود همان ۲۷ نفر بودند ضمناً چند نفر
 بعد از صعودشان از طرف هیکل مبارک نیز بلقب
 ایادی امرالله مفتخر شدند .

- ایادیان امرالله منتخب حضرت بهاء الله جل اسمه الاعلی
 عبارتند از : ۱ — جناب میرزا حسن طالقانی (ادیب العلماء)
 ۲ — جناب ملا علی اکبر شه میرزادی (خاخی اخوند)
 ۳ — جناب حاج محمد تقی (ابن اسهر)
 ۴ — جناب علی محمد ابن ملا صدق مقدس (ابن اصدق)

افراد خدوم و مخلصی که بعد از صعود مفتخر بلقب ایادی -
 امرالله شده اند عبارتند از ۱ - جناب حاج میرزا محمد -
 تقی اصفهانی ۲ - جناب دکتر جان اسلمنت انگلیسی -
 ۳ - جناب جان هانری دان ۴ - خانم مارشاروت ۵ -
 جناب مصطفی شهید رومی ۶ - جناب عبد الجلیل سعد -
 مترجم تاریخ نبیل بهربی ۷ - خانم رانسون کهلر ۸ - آقای
 لوئی گریگوری ۹ - روی ویلهم و نیز جناب عبد الله مطاله ق
 به لقب ایادی مفتخر بوده اند .
 نفوس مفصله الاسامی ذیل از طرف حضرت ولی امرالله بعنوان
 ایادی امرالله انتخاب شده اند .

شمار	نام	شمار	نام
۱	خانم اکس الکساندر	۱۷	جناب شعاع الله غلائی
۲	مستراینوک اولینگا	۱۸	کرلیس فدرستون
۳	جناب لروی ایواس	۱۹	جناب جان فرایی
۴	خانم دروتی بیکر	۲۰	" علی اکبر فروتن
۵	جناب موسی بنانی	۲۱	" ابو القاسم فیضی
۶	" جرج تاووزند	۲۲	خانم املیا کالینز
۷	خانم کورین ترو	۲۳	جناب دکتر هرمان گروسمن
۸	جناب دکتر جیاگری	۲۴	" ویلیام سادرلند ماکسول
۹	" زکرا الله خادم	۲۵	" حسن موقر بالیوزی
۱۰	" سرهنگ جلال خاضع	۲۶	" دکتر رحمت مهاجر
۱۱	خانم کلارادان	۲۷	" دکتر البرت مولشگل
۱۲	جناب جان ربارتس	۲۸	" پل هنیسی
۱۳	خانم روحیه ربانی	۲۹	" هوراس هولی
۱۴	جناب ویلیام سیز	۳۰	" ولی الله ورقا
۱۵	" طراز الله سمندری	۳۱	" دکتر علی محمد ورقا شد
۱۶	" زیگفرد شافلاخر	۳۲	" میسن ریمی که بعد ها طرد

کتاب مزبور جهت انتشار بمؤسسه ملی مطبوعات ارسال شده است .

تذکره شعرای قرن اول بهائى :

تألیف جناب نعمت الله ذکائی بیضائى ، نویسنده محترم که خود نیز از شعرای مشهور امر میباشد در طى سالیان متمادی و مسافرتهاى طولانى شرح حال تعدادی کثیر از شعرای بهائى را بانمونه هائى از اشعار آنها جمع آوری نموده اند که تا بحال ۴ جلد آن تدوین ، سه جلد منتشر و جلد چهارم در دست انتشار است ، جلد پنجم که مؤلف محترم مشغول تنظیم آن میباشد شامل شعرای معاصر است اسامی شعرائیکه در ۴ جلد تذکره آمده بشرح ذیل است

ردیف	نام	ردیف	نام
۱	جلد (۱)	۱۰	جناب بنا یزدی
۱	جناب آذر منیر تبریزی	۱۱	" بهجت قزوینی
۲	" آزرده فیروزی	۱۲	" بهجت بمبئی
۳	" آزادی	۱۳	" بینش عماد آبادی
۴	" ادیب اهری	۱۴	" ثنا
۵	" افروخته قزوینی	۱۵	" جهانی کاشانی
۶	" اشراق خاوری	۱۶	" حاجی سلیمانخان
۷	" اشراق قندهاری	۱۷	" حکیم (فاضل شیرازی)
۸	" ادیب بیضائی	۱۸	" حمامه کرمانی
۹	" بشار رشتی	۱۹	" حیرت طهرانی

ردیف	نام	ردیف	نام
۲۰	حیرت قمری	۴۴	جناب شارق بروجنی
۲۱	جناب جلالی کرمانشاهی	۴۵	" شهاب
۲۲	خاتم خدیجه کاشیه	۴۶	" شوریده
۲۳	جناب خاوری کاشانی	۴۷	" ضیائی اراکسی
۲۴	خانم روحانیه بشرویه‌ای	۴۸	" طاهر طهرانسی
۲۵	جناب روحانی طهرانی	۴۹	" طاهر محمد آبادی
۲۶	" روحانی رفسنجانی	۵۰	" طاهری رفسنجانی
۲۷	جناب ادیب طالقانی	۵۱	" طویس شیرازی
۲۸	" آگاه آباده‌ئی	۵۲	" طیر یزدی
۲۹	" انوار محمد آبادی	۵۳	" عراقی گلپایگانی
۳۰	" ایطاء رفسنجانی	۵۴	عطاء آباده‌ئی
۳۱	خانم بهیه آباده‌ئی	۵۵	جناب عندلیب لاهیجانی
۳۲	جناب ثابت رفسنجانی	۵۶	" منیر قزوینی
۳۳	" حاج محمد کرادی یزدی	۵۷	جلد (۳)
۳۴	" خازن بختیاری	۵۸	جناب آذرکا شانی
۳۵	" درخشان اصفهانی	۵۹	" بیضاء قمری
۳۶	" درویش صدقلی	۶۰	" تالشی صفادی
۳۷	" درویشه رفسنجانی	۶۱	" زارع نصرآبادی
۳۸	" روح الله ورقا	۶۲	" سالك رفسنجانی
۳۹	" روشن جهرمی	۶۳	" سیار استخری
۴۰	" رونق (فاضل یزدی)	۶۴	" شایق اردستانی
۴۱	" سلمانی اصفهانی	۶۵	" شکوهی شیرازی
۴۲	" سلسبیل بروجردی	۶۶	" صبوری اراکسی
۴۳	" سینا سده‌ئی	۶۷	" ضیاء تهریزی
			" طاهره (قره‌العین)

نام	شماره	نام	شماره
جناب نظام فراهانی	۹۲	جناب طارف کاشانی	۶۸
" نعیم سدهی	۹۳	" مرب کاشی	۶۹
" نوش قاسم آبادی	۹۴	" فاضل زرقانی	۷۰
" نیر سدهی	۹۵	خانم فانیه سدهی	۷۱
جلد (۴)		" موقنسه قاجار	۷۲
جناب اختر شیرازی	۹۶	جناب فلاح ارانی	۷۳
" بقائی تیلکی	۹۷	" قوام همدانی	۷۴
" بهیه نی ریزی	۹۸	" قابل آباده ئی	۷۵
" تسکین آباده ئی	۹۹	" گلشن اصفهانی	۷۶
" جنون سنگسری	۱۰۰	خانم گوهر سیرجانی	۷۷
" حکمت آباده ئی	۱۰۱	جناب لسان الادب	۷۸
" خموش سنگسری	۱۰۲	" لقائی کاشانی	۷۹
" خوشبین خراسانی	۱۰۳	خانم لیلا رشتی	۸۰
" خیاطه	۱۰۴	جناب محمد مصطفی بفتا	۸۱
" راضی تبریزی	۱۰۵	خانم مخموره نجف آباد	۸۲
" روحانی شهر بابکی	۱۰۶	جناب مریم	۸۳
" شمسی رفسنجان	۱۰۷	" منصور کاشانی	۸۴
" شوقی گنجوی	۱۰۸	" مصباح طهرانی	۸۵
" شهاب شه میرزادی	۱۰۹	" مسعود قزوینی	۸۶
" شیدا	۱۱۰	" مفتون فارانی	۸۷
" صائب سنگسری	۱۱۱	" ناطق اردستانی	۸۸
" صدیق العلماء شهید	۱۱۲	" نبیل زرندی	۸۹
" طارف	۱۱۳	" نداف اصفهانی	۹۰
" عبد الله	۱۱۴	" ندیم الشعرا	۹۱

نام	شماره	نام	شماره
جناب مستقیم قصرالدشتی	۱۳۶	جناب غوث انجف آبادی	۱۱۵
" مصور قزوینی	۱۳۷	جناب غوث قزوینی	۱۱۶
" ناظم خراسانی	۱۳۸	" فانی نیریزی	۱۱۷
" نبیل اکبر	۱۳۹	" فروغ بصری	۱۱۸
" واعظ زرقانی	۱۴۰	" کردی سنندجی	۱۱۹
" ورقا طهرانی	۱۴۱	" محمود زرقانی	۱۲۰
" ورقا شهید	۱۴۲	" مستفیض	۱۲۱
" یزدان بروجنی	۱۴۳	" مشتاق نیریزی	۱۲۲
" یوسف قفقازی	۱۴۴	" مشکوه تبریزی	۱۲۳
		" ملاصادق شهید	۱۲۴
		بادکوبه ای	
		" موزون ملایری	۱۲۵

اختران تابان - نویسنده آن خانم فروغ ارباب شرح
 حال ۵۶ نفر از اماء الرحمن و نسوان بهائی را که در
 طول تاریخ امر خدمات برجسته ئی نموده اند در ۴ فصلی
 (عهد اعلی ، عهد ابهی ، عهد میثاق ، عهد ولایت امر)
 به ترتیب ذیل معرفی نموده اند .

ردیف	نام	ردیف	نام
۱	عهد اعلی	۱۴	بهائیه خانم (ورقه علیا)
۲	خد یجه بیگم حرم مبارک	۱۵	مریم (ورقه الحمراء)
۳	حضرت نقطه اولی	۱۶	ساره خانم (اخت)
۴	فاطمه بگم والده مبارک	۱۷	حوا (ام اولیا)
۵	حضرت نقطه اولی	۱۸	منیر خانم (ام اشرف)
۶	زهرابیگم همشیره مبارک	۱۹	بی بی روحانی
۷	حضرت نقطه اولی	۲۰	حرم سلطان الشهداء
۸	قره العین طاهره	۲۱	حاج عمه حرم کاشیه
۹	فاطمه خانم حرم خال اعظم	۲۲	جمال مبارک
۱۰	ورقه الفردوس	۲۳	شهربانو
۱۱	خاتون جان	۲۴	عهد میثاق
۱۲	سلطان خانم حرم جناب	۲۵	منیره خانم حرم مبارک
۱۳	زینب ملقب به رستمعلی	۲۶	حضرت عبد البهاء
۱۴	ورقه الرضوان	۲۷	فاطمه بیگم شهید هنزا
۱۵	شمس الضحی	۲۸	علویه خانم حرم ملا
۱۶	بیگم کوچک	۲۹	علیجان
۱۷	عهد ابهی	۳۰	خد یجه سلطان شهید
۱۸	آسینه خانم ام الکائنات	۳۱	منشاد

شماره	نام	شماره	نام
۲۷	لواء گستینگر	۴۳	میس ماریون جک
۲۸	میس اتل روزنبرک	۴۴	خد یجه سلطان
۲۹	میس هلن گودال	۴۵	بی بی فاطمه
۳۰	میس سارا فارمر		عهد ولا یت
۳۱	میس لیلیان کیپس	۴۶	میس مارثاروت
۳۲	میس ایزابل بریتنگهام	۴۷	ما ری ملکه رومانی
۳۳	میس ماکسول	۴۸	میس رانسوم گهلر
۳۴	میس کراپر (مریم)	۴۹	لید یازامنهوف
۳۵	لیدی بلا مفیلد	۵۰	میس الامارثا یلی
۳۶	الما نوبلاک	۵۱	دروتنی بیکر
۳۷	میس ماری رول	۵۲	سید بیگم
۳۸	گلستر بیگم (فائزه خانم)	۵۳	حرم ابن ابهر
۳۹	عصمت خانم	۵۴	ملیحه خانم زبیح
۴۰	ربا به خانم	۵۵	میس گارشارب
۴۱	دکتر سوزان مودی	۵۶	میس املیا کالینز
۴۲	میس کلارا دان		~~~~~

خاندان افنان - منسوبین (سببی و نسبی) حضرت
اعلی ارواحنا فداه در این دور مبارک بنام افنان سدره
مبارکه معروف و عموماً در ظل امر وارد و بخدمات روحا^{نیه}
مشغولند . آقای محمد علی فیضی این خانواده جلیله
را از بد و ظهور تا بحال ببهترین وجهی در کتاب فوق
معرفی نموده اند .

تاریخ صدر الصدور - صدر العلمای همدانی
از فضایل این امر و اولین نفسی بودند که کلاس تبلیغی
تشکیل داده و شاگردانی را برای خدمت و تبلیغ تربیت
نمودند . جناب نصر الله رستگار که خود از شاگردان
مشارالیه بودند شرح احوال این فرد جلیل و تلامذه
ایشان و خدمات آنانرا در این کتاب مرقوم فرموده اند
که طبع و تکثیر شده است .

نورین نیرین - این کتاب در شرح حال و شهادت
جنابان سلطان الشهداء و محبوب الشهدا است که
در اصفهان بقتوای امام جمعه آن شهرستان و شیخ نجفی
شهید شده اند . مؤلف محترم جناب اشراق خاوری
الواح نازله در حق این دو نفس نفیس و خانواده آنها را
نیز در کتاب مزبور نقل نموده اند .

دو برادر روحانی - تألیف جناب دواچی در

شرح حال جنابان صحیح فروش و غلامحسین سقط فروش
میباشد مانند کتاب فوق منتشر شده است .

شرح حال ۹ نفر از احبای پارسی - کتابی است
خطی شامل ۱۲ برگ نیم ورقی .

تاریخچه شهادت میرزا مراد مؤید و شرح حال میرزا
خدا بخش بقلم جناب دکتر حبیب مؤید (خطی)

تاریخ شهادت میرزا یعقوب متحده - بقلم جناب
دکتر حبیب مؤید .

تاریخ شهادت دکتر برجیس - دکتر سلیمان برجیس
از اطبای کاشان بود که سالیان دراز در آن شهرستان
بطبابت مرضی و خدمت بفقرا و دستگیری عجزا مشغول
و بی‌بهائیت مشهور و بحسن شهرت و محبوبیت معروف بودند
در ۱۴ بهمن ۱۳۲۸ شمسی بر اثر نقشه قلبی دسته‌ئی
از مسلمین و با تحریک و تبانی شهربانی (۱) نامبرده
را برای طبابت بمنزلی دعوت و با شدیدترین وضعی بشهادت

(۱) رئیس شهربانی وقت کاشان سرهنگ فاطمی بود و او -
همان کسی است که در واقعه شهادت شاهروید بسال
۱۲۲۳ نیز رئیس شهربانی آن شهرستان بود
و نیز زهنگام شهادت مهندس شهید زاده در -
بابلسر رئیس کارخانجات شاهی بود ریاست شهربانی
آن شهرستان را بعهده داشت .

رسانیدند . جناب روح الله مہراہخانی قزوینی مبلغ امرالله در آن زمان در کاشان بسر میبرد شرح حال و شہادت شہید سمید و انعکاس خبر مزبور را در جراید و محافل دولتی ، علمی و بین الطلی در جزوہ ثی مرقوم داشته اند کہ تا کنون منتشر نشدہ است جزوہ مزبور را نگارندہ بسا ل ۱۳۳۰ در گرگان نزد مؤلف ملاحظہ نمود .

شرح حال ابو الفضائل — جناب ابو الفضائل گلیایانی از فضلا و مبلغین امر و از جملہ دہ تن از مدرسین نمونہ و زیدہ جامعہ الازھر مصر (بتصدیق آن جامعہ) و صاحب تالیفات عدیدہ در این دور مبارک است و سفرہا^{ئی} بنقاط مختلفہ جہان نمود جناب روح الله مہراہخانی کہ حالیہ از مہاجرین اروپا میباشند هنگام اقامت در ایران کتابی در شرح احوال ایشان مشتمل بر . . ۵ صفحہ مرقوم داشتند کہ متأسفانہ تابحال چاپ نشدہ است مؤلف محترم ضمن مکاتبہ و مصاحبہ با معاشرین و معاصرین جناب ابو الفضائل مانند حسین اقبال در مصر (فرزند محمد مصطفی بغدادی) و جنابان سید حبیب الله افغان و حیدر علی اسکوئی بتکمیل کتاب خود پرداخت احتمالا^ا نسخہ خطی آن نزد مؤلف میباشد .

شرح دستگیری و شہادت ملا علیجان مہفروزی — .

بقلم حرم نامبرده علویه خانم و برادر زاده ایشان که با
 مرحوم شهید در حبس طهران بوده است (خطی) .
 طاهره بقلم معین السلطنه تبریزی (خطی)
 طاهره (قره العین) بقلم نگارنده این اوراق ، در این
 رساله متن بیانات در حدود چهل نفر موخ ، نویسنده
 مستشرق ، مخالف ، موافق در باره حیات ، مقام و شخصیت
 طاهره نقل شده و نمونه هائی از آثار نظم و نثر او آورده
 شده است (۱) .

خانم ملکوت - میس املیا کالینز از ایادی امرالله
 مقیم ارض اقدس بودند که بعد از صعودشان جناب
 فیضی ایادی محترم امرالله شرح حال مشارالیه را در جزو
 مرقوم فرمودند .

شرح حال کلی ایواس - کلی ایواس از احبای امریکا
 صاحب کتابی است که توسط جناب ابو القاسم فیضی

(۱) محمد مصطفی بغدادی که در نوجوانی باتفاق پدرش
 محمد شبل العراقی از عراق تا قزوین طاهره را مشایعت
 نمودند بعدها کتابی بنام طاهره در شرح حال وی بربان
 عرب نوشت . میس مارثاروت بعد از مسافرت بایران کتابی
 بنام طاهره بربان انگلیسی منتشر نمود و اشعار او را بربان
 اصلی در آخر کتاب خود نقل نموده - بابیه نیز کتابی
 بمناسبت یکصد مین سال شهادتش منتشر کردند .

ایادی امرالله تحت عنوان " درگه دوست " بفارسی ترجمه شده و سپس مترجم محترم شرح حیات مؤلف را در جزوه ثی جد اگانه منتشر ساخته است .

غصن الله الاطهر - جناب میرزا مهدی غصن اطهر برادر حضرت عبدالبهاء در سجن اعظم از بام قشله بزیار افتاد و صعود نمود بحسب یکصد مین سال صعود آنجناب آقای اشراق خاوری جزوه ثی در شرح حال ایشان مرقوم فرموده اند .

حکایات امری - جناب روحی ارباب بعضی وقایع تاریخی امری را در لباس حکایات شیرین و با زبانی ساده جهت استفاده جوانان مرقوم داشته اند که تا بحال ه جلد آن منتشر شده است .

داستان دوستان - جناب ابو القاسم فیضی شرح حال بعضی از خادمین امر را مرقوم داشته اند .

فهرست منابع و کتب تاریخی که
در این رساله معرفی شده است

تواریخ عمومی

- ۱ - مقاله شخصی سیاح
- ۲ - گاد پاسزبای
- ۳ - لوح قرن
- ۴ - مطالع الا نوار
- ۵ - ظهور الحق
- ۶ - رهبران ورهروان
- ۷ - نقطه الکاف
- ۸ - تاریخ جدید یا تاریخ مانگجی
- ۹ - تاریخ بدیع بیانی
- ۱۰ - تاریخ سمندر
- ۱۱ - تاریخ مختصر امرا از سیو دریفوس
- ۱۲ - تاریخ مختصر امر
- ۱۳ - نوزده نطق
- ۱۴ - کواکب الدریه
- ۱۵ - تاریخ معین السلطنه

- ۱۶ - تاریخ ابواب الهدی
- ۱۷ - تاریخ ظهور حضرت باب و حضرت بهاء الله
- ۱۸ - یادداشت های درسی جناب فاضل مازندرانی
- ۱۹ - وقایع بغداد ، اسلامبول ، آدرنه و عکا
- ۲۰ - استنطاقیه جمال مبارک
- ۲۱ - حضرت بهاء الله
- ۲۲ - حیات حضرت عبدالبهاء
- ۲۳ - آهنگ بدیع شماره مخصوص
- ۲۴ - یادداشت های در باره حضرت عبدالبهاء
- ۲۵ - آهنگ بدیع شماره مخصوص
- ۲۶ - تقویم تاریخ
- ۲۷ - عصر رسولی
- ۲۸ - تواریخ محلی
- ۲۸ - تاریخ بیضا
- ۲۹ - تاریخ شهداء یزد
- ۳۰ - تاریخ شهداء یزد
- ۳۱ - تاریخ شهداء سبعة طهران
- ۳۲ - تاریخ شهادت چند نفر از احبای یزد
- ۳۳ - تاریخ شهدای منشاد

- ۳۴ - تاریخ امری اردکان
۳۵ - تاریخ امری حسین آباد و علی آباد یزد
۳۶ - تاریخ شهدای یزد
۳۷ - تاریخ امری عز آباد ، شرف آباد ، و مهدی آباد یزد
۳۸ - تاریخ میرزا لطفعلی شیرازی
۳۹ - تاریخ میر ابو طالب شهمیرزادی
۴۰ - تاریخ و خاطرات سید محمد رضا شهمیرزادی
۴۱ - تاریخ حاج نصیر قزوینی
۴۲ - تاریخ میمه
۴۳ - تاریخ شهدای قلعه طبرسی . (۲ جلد)
۴۴ - تاریخ امری سنگسر
۴۵ - تاریخ امری بهنمیر
۴۶ - تاریخ امری نور
۴۷ - اقلیم نور
۴۸ - تاریخ شهدای مازندران ، گیلان ، قزوین
۴۹ - تاریخ شهدای نیریز
۵۰ - تاریخ شهدای نیریز
۵۱ - لمعات الانواریا تاریخ وقایع نیریز (۲ جلد)
۵۲ - نیریز مشکبیز
۵۳ - تاریخ شهدای نیریز

- ۵۴ - تاریخ حوادث زنجان
- ۵۵ - تاریخ مختصر زنجان
- ۵۶ - تاریخ مختصر زنجان
- ۵۷ - تاریخ واقعه جنگ زنجان
- ۵۸ - تاریخ زنجان
- ۵۹ - تاریخ امری آذربایجان
- ۶۰ - جواب ورد نوشتجات شیخ الاسلام
- ۶۱ - تاریخ امری سیستان
- ۶۲ - تاریخ امری خراسان
- ۶۳ - تاریخ امری خراسان و مؤمنین اولیه
- ۶۴ - اشعار جناب قابل آباده
- ۶۵ - تاریخ شهدای خراسان
- ۶۶ - تاریخ امری شیراز
- ۶۷ - تاریخ امری آباده
- ۶۸ - تاریخ شهدای ابرقو
- ۶۹ - مثنوی زرقانی
- ۷۰ - تاریخ وقایع امری اسفندآباد ابرقو
- ۷۱ - تاریخ وقایع اصفهان
- ۷۲ - تاریخ اصفهان
- ۷۳ - تاریخ امری نجف آباد

- ۷۴ - تاریخ امری همدان و ملایر
۷۵ - تاریخ امری نجف آباد
۷۶ - تاریخ رشت
۷۷ - تاریخ امری لاهیجان
۷۸ - تاریخ امری قزوین
۷۹ - وقایع عراق
۸۰ - تاریخ امری کاشان
۸۱ - تاریخ امری طهران
۸۲ - تاریخ شهدای سیرجان
۸۳ - تاریخ امری کرمان
۸۴ - تاریخ شهدای کرمان و فارس
۸۵ - تاریخ شهدای طهران

خاطرات - سرگذشتها - سفرنامه ها

- ۸۶ - بدایع الآثار
۸۷ - گوهر یکتا
۸۸ - خاطرات حضرت ورقه علیا
۸۹ - خاطرات حضرت منیره خانم
۹۰ - خاطرات ۹ ساله عکا
۹۱ - خاطرات حبیب (۲ جلد)

- ۹۲ - خاطرات عزیز عزیز -
۹۳ - خاطرات ۹۵ روزه قباد
۹۴ - خاطرات گلکار
۹۵ - خاطرات علی ارباب نصیراف
۹۶ - خاطرات محمد ثابت مراغه ای
۹۷ - خاطرات تبلیفی خشنودیان
۹۸ - بهجت الصدور
۹۹ - ارمغان سفر
۱۰۰ - سفرنامه نوش آبادی
۱۰۱ - خاطرات مهاجری از اصفهان
۱۰۲ - شاکری نامه
۱۰۳ - سرگذشت خانوادگی رجبعلی حکیمباشی
۱۰۴ - یادداشت های ملاجعفر قزوینی
۱۰۵ - وقایع تاریخی
۱۰۶ - یادداشت های جناب سمندر

بیوگرافیها

- ۱۰۷ - تذکره الوفاء
۱۰۸ - مصابیح هدایت (۸ جلد)
۱۰۹ - ستارگان درخشان

- ۱۱۰ - تذکره شعرای بهائی (۴ جلد)
۱۱۱ - اختران تابان
۱۱۲ - خاندان افنان
۱۱۳ - تاریخ صدرالصدر
۱۱۴ - نورین نیرین
۱۱۵ - دو برادر روحانی
۱۱۶ - شرح حال ۹ نفر از احبای پارسی
۱۱۷ - تاریخچه مختصر شهادت میرزا مراد مؤید
۱۱۸ - تاریخ شهادت میرزا یعقوب متحده
۱۱۹ - تاریخ شهادت دکتر برجیس
۱۲۰ - شرح حال جناب ابو الفضائل
۱۲۱ - شرح دستگیری و شهادت ملا علیجان
۱۲۲ - طاهره
۱۲۳ - طاهره (قره العین)
۱۲۴ - شرح حال کلبسی ایواس
۱۲۵ - خانم ملکوت
۱۲۶ - غصن الله الا طهر
۱۲۷ - حکایات امری (۵ جلد)
۱۲۸ - داستان دوستان